

◆ ST. OLAV ◆

Nr. 15—16
17—18

Oslo, 15. april 1943

55. årg.

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 99347. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er er åpen *hver dag* kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Hvem skal velte stenen fra graven? — Paven sender sine lykkønskninger og sin velsignelse i anledning av hundreårsjubileet. — De som begynte gjerningen: Studach — Montz. — Til hundreårsfesten. — Trekk av Kirkens sosiale arbeid i hundre år. — † Pastor van der Vlugt. — † Frøken Agnes Christoffersen. — Ord for dagen.

Hvem skal velte stenen fra graven?

Påskebetragtning.

Ved sokneprest Høgh.

Hvem skal velte stenen fra graven for oss? Dette spørsmål stiller ikke bare kvinnene på veg ut til Jesu grav hin påskemorgen «da det enno var mørkt», som evangelisten Johannes ikke uten grunn bemerker. Nei, det er hvert eneste menneskes spørsmål så snart det blir stillet overfor døden og graven, hele menneskeslektens spørsmål overfor det som synes å være utslettelse og undergang for alt liv. Hvem skal velte stenen fra graven for oss? Hvem skal gi lys og håp over våre graver? Lys inn i det ukjente land bak døden — det som en gang skal favne oss alle? Hvem skal gi oss håp om og hjelp til gjenforening med dem som er gått forut for oss inn i det ukjente?

Ikke en eneste en unngår å bli stillet overfor dette tunge spørsmål, for det er livsproblemet felles for alt som har liv. Det går som et sukk gjennom alt som lever, som et krav vi venter og krever svar på: Hvem skal velte stenen fra graven for oss?

Slik står vi mennesker overfor døden, på vegen ut til graven. Slik sto vi før ordet om Jesu Kristi oppstandelse fra de døde nådde oss, — slik sto vi da det enno var mørkt for oss både i livets og dødens land.

Men fra den dag kvinnene kom ut til Jesu grav og fant stenen veltet fra, kan vi si med apostelen: «Lovet være Gud og vår Herre Jesu Kristi far, som etter

sin miskunn har gjenfødt oss ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde til et levende håp, til en uforgjengelig, usmittet og uvisnelig arv» (1. Pet. 1, 3—4).

«For likesom Kristus er oppstått fra de døde, slik skal også vi vandre i et nytt levnet» (Rom. 6, 5).

Herlige påskebud til hver eneste kjempende og lidende menneskesjel: Budet om nytt liv i Jesus Kristus! Det er lyset over gravene. Det velter stenen bort fra graven, ikke bare fra gravene som gjemmer våre døde, men også fra den grav vi alle bærer i vårt eget indre. For påskebudet er også et krav til oss. Kravet om fullbyrdelse av Jesu Kristi oppstandelse i vårt eget liv, i vår egen sjel. Der — i vårt eget indre — skal stenen veltes fra graven, stenen som stenger inne «det nye menneske skapt etter Gud i rettferd og den hellige sannhet» (Ef. 4, 24).

«Rens ut den gamle surdeig,» slik stiller apostelen Paulus dette krav i påskemessens hellige lesning (1. Kor. 5, 7). Kravet om Jesu Kristi oppstandelse i vårt eget indre, kravet om utløsning og frigjøring av den indre trang og evne i mennesket til alt som er rent og hellig, frigjøringen av lengselen som bor i mennesket, lengselen etter fullkommenheten.

Med sitt krav gir apostelen den praktiske utforming av påskebudet for vårt daglige liv, viser han hvordan vi skal feire påske i ånd og sannhet: Ikke bare ved å dvele ved lengst forsvunne hendelser, men ved å la påsken bli en opplevelse av Jesu Kristi oppstandelse i nuet — i nutiden og dens praktiske krav.

Som vi ser oppstandelsen ute i naturen: Nytt liv spirer fram hvor gammelt liv sank i grus; all død følges av oppstandelse, slik skal det også være i vår egen sjel. Livsgaven Gud har gått den, evnen til selvstendig vekst og utvikling i fullkommenhet gjennom tilvarelsens arbeid og kamp, den skal ordet om Jesu Kristi oppstandelse fra de døde kalle til liv og virke, så den blir arbeid, offer og innsats til nytt liv, til ny vekst. Fram for alt til en klarere og dypere erkjennelse av Jesus Kristus, den oppstandne, så det ikke går oss som det gikk Maria Magdalena, at vi ikke kjenner igjen Frelseren når Han møter oss ute i livet og dets krav.

«Hvem skal velte stenen fra graven for oss? Hvem skal kunne åpne veg for oss inn til Frelserens nærvær på jorden? Slik må problemet ha stått også for den trofaste vesle flokk katolikker som levde heroppe i vårt fedreland for hundre år siden, uten kirke, uten prest og sakramenter. De må ha følt det samme savn, de samme vanskeligheter og den samme lengsel som kvinnene på vegen ut til Jesu

grav, da det enno var mørkt, mørkt av fordom og uvilje mot vår hellige kirke.

Påskedag 1843 fant også de stenen veltet fra graven, og Kristus i kirken gått fram av fordømmenes og forbudets mørke grav, som fremmed kongebud hadde satt lovens segl og vakt for. I denne stund, da den første hellige messe ble lest i det beskjedne kapell som no var deres soknekirke, må de ha opplevd påskeunderet som aldri før. Og fylt som de var av dets rike glede og av takk for Guds uendelige nåde, har de følt brennende trang til å dele sin opplevelse og sin glede med andre: «Vi har sett Herren!» Men de andre har vel sett på deres glede som apostlene på kvinnene som vendte tilbake til graven: «De syntes at deres ord lød som vanvittig tale, og de trodde dem ikke.» (Luk. 14, 11.)

Og dog, Jesus Kristus var like fullt blant dem. Stenen var veltet fra graven og Frelseren fant atter vegen inn gjennom lukkede dører. Og om det enn gikk mange som det gikk Maria Magdalena i møtet med Frelseren: De visste ikke at det var Jesus de møtte i kirken, så kjente dog mange Ham igjen da de hørte Hans stemme. På Hans kall har de svart med sin bekjennelse: Rabbuni, Mester!

*

Av alle oss som har opplevd dette møte med den oppstandne Frelser i kirken og har fått gjenkjennelsens nådegave, krever Frelseren den samme bekjennelse, en bekjennelse som får uttrykk i vårt liv og vår ferd. Er Kristus virkelig oppstanden for oss, er stenen i sannhet veltet fra graven, da vil det vise seg ved at påskebudet gir vårt liv vekst til renhet og sannhet i all vår ferd. Påskefesten og hundreårsminnet blir da ikke bare en opplevelse som driver bort med en flyktig feststemning og en from rørelse, som visner like fort som blomstrene på våre altre, men den vil uvegerlig føre oss lenger fram, løfte oss opp over alt som tynger og binder oss i ufullkommenhet, i mismot og smålighet. Med tillit til Gud tar vi da fatt på vår oppgave: Å vokse innenfra og oppad i daglig kamp med oss selv, for å fylle det kall som evighetens verden stiller oss: at vi skal elske og tjene.

Bare slik får vår tro og vår bekjennelse verdi. Hvis ikke, rammer apostelens ord oss med hele sin tyngde: «Er Kristus ikke oppstanden, da er deres tro forgjeves, for de er enno i deres synder.» (1. Kor. 15, 17). Men Kristus er oppstanden for oss og i oss, så fremt ordet om Hans oppstandelse blir alvor i vårt liv, blir en alltid brennende lengsel etter, et aldri hvilende krav om fullkommenhet, om vekst og evighet i vår sjel.

Paven

sender sine lykkønskninger
og sin velsignelse
i anledning
av hundreårsjubileet.

Segreteria di Stato
di Sua Santità

Til Hans Excellence
Mgr. Jacob Mangers
Apostolisk ikar for Oslo Ap. Vikariat.

Dal Vaticano, 5. mars 1943.

Monseigneur.

Av det brev som Deres Excellence nylig har sendt, har den Hellige Far med glede erfart at det Apostoliske Vikariat forbereder seg til å feire hundreårsminnet for den dag da katolisismen, etter over tre hundre års avbrudd, atter fikk innpass i Norge.

Dette minneverdige jubileum som de norske katolikker, hvis følelser De har tolket, med rette kan være stolt av, kan ikke annet enn fylle Hans Hellighets faderlige hjerte med en glede som Han opplever så meget dypere som det er tallrike grunner til bekymring og sorg under de nåværende triste forhold. Hvorledes skal den Hellige Far også kunne la være å glede seg når han ser de trøsterike resultater som er oppnådd siden den lengst forsvunne dag, da St. Olavs menighet ble opprettet med kong Karl Johans tillatelse, og den første offentlige messe feiret i Norge? Siden den dag har tallet på menigheter og tabernakler aldri opphørt med langsomt og stadig å vokse trass i alle vansker, og den kristne sannhet har atter begynt å skinne i hele sin renhet på de steder hvor vranglæren hadde brutt så meget ned. Vel er det enda en lang veg å gå før alle de, som gamle og ofte inngrødde fordommer enda holder borte, blir samlet i den ene fårefold. Men Forsynet har sine planer. Og én ting er sikkert: de store ofre i Apostolatets

tjeneste som er brakt av de norske katolikkers lille flokk under ledelse av sine prester og biskoper, blir hver dag skrevet inn i den høyeste Dommers store bok, og vil ikke forbli uten frukter eller lønn. Noen av disse frukter er alt synlige: Deres Excellence har selv hat den glede å innhøste dem. Og med utrettelig iver har De sådd enda mere for å få den høst til å modne, — som Deres etterfølgere vil glede seg over: *alius est qui seminavit et alius qui metit* — (for en sår og en annen høster). Og på denne fest, den 16. april, må De vite, at den felles Far er forenet med Dem og Deres lille flokk med særlig faderlig hengivenhet for å oppmuntre Dem til å fortsette uten å bli trett på den samme veg i den lyse tillid at Deres arbeid etter apostelens ord ikke er forgjeves i Herren: *labor vester non est inanis in Domino*.

Jeg har fått i oppdrag å overbringe Dem dette oppmuntringsord av den høyeste Hyrde samtidig med Hans innerlige og faderlige ønsker for Kirkens fortsatte framgang i Norge. Og for å nedkalle over Deres Excellence, over Deres hengivne medarbeidere og over alle Deres troende en særlig fylde av de guddommelige nådegaver i anledning festlighetene den 16. april, sender Hans Hellighet dessuten alle med deres åndelige overhode i spissen, en rik Apostolisk Velsignelse.

Lykkelig over å kunne meddele Dem dette opphøyede budskap, benytter jeg anledningen, Monseigneur, til å bringe Dem mine personlige ønsker og mine beste gratulasjoner, og til å forsikre Dem på nytt om min trofaste hengivenhet i Herren.

L. Card. Maglione.

(Oversatt fra fransk.)

De som begynte
gjerningen:

Studach - Montz.

Av dr. J. J. Duin.

Historien er ikke alltid rettferdig mot alle, den gir ikke alle like store sjanser, og verdsetter ikke alltid like store prestasjoner like høyt. Noen av sine yndlinger skyver den fram på sin scene, mens andre med ikke mindre fortjenester må nøye seg med den mørkere bakgrunn. De som — ofte ved et sammenspill av mange tilfeldigheter — startet et foretagende, ga støtet til en ny litterær strømning, ble stifter for noe som har overlevet dem lenge, deres navn holdes fast i historiens erindring og beretning; andre som opparbeidet foretagendet, fikk den nye litterære strømning til å bli overherskende, eller gjorde livsdyktig det den første så vidt hadde satt ut i livet, blir ikke sjelden bare oppført «for fullstendighetens skyld». —

Når en tar seg fore i anledning hundreårsdagen å skrive noen linjer om de menn som står for opprettelsen av den første katolske menighet i Norge etter reformasjonen, er en utvilsomt utsatt for å begå den samme urettferdighet: å forringe det som kom senere, ved alt for utelukkende å framheve det de første nedla av arbeid i den vordende og ny-stiftede menighet. Men uaktet alle disse betraktninger mener vi å kunne hevde at Norges katolikker står i stor takknemlighetsgjeld overfor en apostolisk vikarius Jakob Lorentz Studach og en pastor Gottfried Ignatius Montz, som vi med rette anser for den første menighets stiftere.

Studach: vita.

Jakob Lorentz Studach, født den 25. januar 1796 i Altstätten i Sveits, ble etter studier ved universitetet i Wien og Landshut i Bayern presteviet den

13. februar 1820 i Eichstätt, og kort etter ble han huskapellan i München, hos Eugène de Beauharnais, hertug av Leuchtenberg. Da hertugens datter, Josefine, den 22. mai 1823 var blitt viet til Sveriges og Norges kronprins Oscar, og i juni reiste til sitt nye heimland i Norden, fulgte pastor Studach henne til Stockholm som hoffkapellan og åndelig rådgiver, en stilling han innehadde inntil sin død i 1873. Inntil sin utnevnelse til apostolisk vikarius for Sverige og Norge (uten å være biskop) i 1833 levet hoffkapellan Studach et lite framtreddende liv, som for en stor del var viet vitenskapelig og litterært arbeid med især historisk innslag.¹⁾

Montz til Norden.

Den nye apostoliske vikarius Studach reiste i årene 1836—37 den første katolske kirke etter reformasjonen i Skandinavia, S.ta Eugenia kirken i Stockholm; ved innvielsen så han to unge prester ved sin side, som sammen med ham arbeidet for katolikkenes både i Stockholm og utover landet. Omstendigheter og forhold var hans medhjelpere ikke gunstige, så det i 1839 ble besluttet at de skulde vende tilbake til sitt fedreland. I løpet av det året så vikarius Studach at han snart vilde være alene i Stockholm, eneste katolsk prest for hele Skandinavia. Nye prester måtte komme, og Studach reiste sørover for å vinne dem. På sin reise møtte han dekan Keller i bispedømmet Aachen som snart fikk

¹⁾ Jvf. Biskop Müllers artikkel: «Biskop Dr. Jakobus Laurentius Studach», i: *S.ta Eugenia Kyrkja 1837—1937*, Stockholm 1937 (s. 9—28).

høre om prestenøden i Stockholm. Dekanen gjorde Studach oppmerksom på sin nevø fra erkestiftet Köln, som på grunn av kirkestriden der («Kölner Wirren») studerte i Belgia ved universitetet i Louvain. Studach reiste så videre til Louvain, traff universitetets rektor som forsikret ham at han i dekan Kellers nevø, den unge student Montz, vilde vinne en stor kraft. Rektoren innbød Montz som nylig hadde tatt den første universitære grad i jus (baccalaureus), sammen med Studach til aftens, og det varte ikke lenge før den siste, i forbindelse med prestenøden i Stockholm, bemerket at det var så vanskelig å finne en prest for Norden. Om ikke lenge følte Montz seg fram: om Studach kunde tenke seg å ta ham med, og så fikk han høre at det nettopp var ønsket og grunnen hvorfor Studach overhodet var kommet til Louvain. — Cand. jur. Gottfried Ignatius Montz, født den 22. mai 1813 i Randerath (Aachen), forberedte seg no til prestevielsens hellige sakrament, som han mottok i Malines den 11. august 1839. Etter å ha tatt avskjed med sin onkel, dekan Keller, og med sine nærmeste, reiser han til Stockholm hvor vi treffer ham i 1840, som det ser ut til allerede om våren.¹⁾

Fra Stockholm til Christiania.

Pastor Montz' egentlige virkefelt i Norden ligger likevel ikke i Stockholm, men i tvillingrikenes andre hovedstad, Christiania. Den 27. mai 1842 treffer vi ham for første gang i den norske hovedstad hvor han sammen med sin tjener bor på Hotel du Nord som lå i Dronningens gate, ved siden av den gamle krigsskole. Ti dager etter, tirsdag den 7. juni, kan han utføre ærendet han kom i: å døpe den franske konsul Jean Baptiste Marie Martial Mure de Pellane's lille datter Alexandrine Henriette, som var født den 9. september året i forvegen. Hun døpes den dagen av pastor Montz «betingelsesvis», noe som vel tyder på at det allerede før var blitt foretatt heimedåp av faren eller et annet medlem av familien. Ved den anledning feiredes også den hellige messe i konsulens bolig, på et improvisert alter, under den dypeste andakt av de omtrent 60 tilstedeværende katolikker. — Den dag var altså uten tvil nesten alle Christianias katolikker samlet, og alt later til at de ved den anledning med pastor Montz har drøftet muligheten for å få en egen fastboende prest hos seg, for, ikke seinere enn påfølgende mandag, 13. juni, henvender de seg skriftlig til vikarius Studach i Stockholm, gjør rede for sin sørgelige tilstand i åndelig henseende siden de går omkring som får uten hyrde, og ber ham å sende dem en geistlig som bestandig kan forbli og virke blant dem.²⁾

Ofre som bringes.

Muligens tok pastor Montz dette brev personlig med til Stockholm; sikkert er i hvert fall at både han og brevet kommer til Stockholm. Der hadde vikarius Studach i mellomtiden en nylig ankommet prest som eneste medhjelper, så han kan i sitt svarbrev til katolikkene i Kristiania med rette kunde skrive: «Visserligen har jag svårt att för en längre tid undvara i Stockholm den högvärdige Herr Montz, denna lärde och nitälskande prest, hvars personliga bekantskap I hafvar gjort under hans korta vistelse i Christiania», men til tross for den byrde han der ved personlig tok på seg i Stockholm, fortsatte vikarius Studach: «men ändoch skall han tills vidare stadna quar hos Eder». En korrespondanse fra flere år seinere viser at det for pastor Montz heller ikke var et så lite offer å forlate Stockholm: så vel den lille menighet han hadde viet sitt prestelivs første innsats som den støtte han som prest fant i sin faderlige venn vikarius Studach. Med det ofret i betraktning ser vi bare enno mere opp til pastor Montz' innsats i Christiania. — Ved å sende sin unge medarbeider som sjelesørger til katolikkene i den norske hovedstad overtok vikarius Studach ikke bare personlig en stor del av omsorgen for katolikkene i Sverige, men tok dessuten som apostolisk vikarius for Sverige og Norge den økonomiske byrde på seg å sørge for sjelesørgerens underhold, noe som han også kunde ha latt den vordende menighet selv ordne med.

Brevet som inneholdt disse for Christianias katolikker så gledelige etterretninger, ble skrevet i Stockholm den 26. august 1842, og når pastor Montz, etter den 8. september å ha passert Svinesundet, den 12. september atter befinner seg i Christiania,¹⁾ da er det nok så nær å anta at han hadde vikarius Studachs svarbrev med seg. Siden den dag har pastor Montz bopel i Christiania, og det er intet tegn på at han før april 1843 enno en gang reiste tilbake til Stockholm. Fra no av bor pastoren i Guldberg og Dzwonkowskis gård i Storgaten.

..... «vedborligen beskikket» .....

Selv om pastor Montz' historie på det intimeste er knyttet til historien om selve St. Olavs menighets opprettelse, er det likevel ikke vår hensikt inngående å omtale alle de små og store begivenheter som utgjør denne siste. Vi vil kun nevne følgende: en uke etter pastor Montz' ankomst til Christiania var søknaden til kongen skrevet, som Christianiabiskop C. Sørensen den 18. oktober får i hende sammen med en ledsagende skrivelse fra pastor Montz' hånd, underskrevet av 6 framstående medlemmer av den vordende menighet.²⁾ Utsiktene til et gunstig svar var meget betryggende, og «de fornødne Indretninger [til et Kapel for at øve Gudstjeneste efter deres Tro] anbragtes allerede i October i Guldberg og Dzwonkowskis forrige Bogladelokale».³⁾ Mens

¹⁾ Jvf. Richard Wehner: «Eugeniapræsterna och deras församling», i *St. Eugenia Kyrkja 1837—1937* (s. 72 f.); J. C. Lichtlé: «Godefried Montz, le premier missionnaire en Norvège», etter detaljer meddelet av Studach (manuskript i Vikariatets Arkiv, Oslo).

²⁾ *Konseptet* til dette brevet oppbevares i Vikariatets Arkiv, Oslo, og er i ny rettskrivning publisert i: K. Kjelstrup: *Norvegia Catholica*, Oslo 1942 (s. 35 f.).

¹⁾ «Morgenbladet» d. d. 13. og 14. sept. 1842.

²⁾ Originalen i bispe-arkivet i Oslo.

³⁾ «Morgenbladet» 15. mars 1843.

myndighetene gransker katolikkenes henvendelse og spør stiftsprosten, biskopen og det teologiske fakultet om å uttale seg i anledning saken, samler pastor Montz sine troende, og doper således den 2. februar 1843 to barn, på henholdsvis 14 måneder og 2½ år. Den 10. mars får man i Christiania vite at katolikkenes søknad ved kongelig resolusjon av 6. mars er blitt innvilget, og presten for den nye menighet skal for stiftamtmanden legitimere seg «at være dertil vedbørligen beskikket». En legitimasjon fra vikarius Studach utbes, og med den melder pastor Montz seg den 29. mars hos stiftamtmanden i Christiania, som da henvender seg til kirkedepartementet for å spørre om denne legitimasjon er tilstrekkelig. Kirkedepartementet henvender seg igjen til Statsrådsavdelingen i Stockholm hvorfra det den 10. april, mandag i den stille uke, innløper meddelelse om «at J. L. Studach er beskikket og anerkjent som apostolisk Vicarius for samtlige i Sverige og Norge værende Catholske Troesbekjendere».⁴) Departementet ekspederer saken samme dag, så pastor Montz fra no av anerkjennes som «præst ved den Catholske Menighet». —

En datos autentiske kilder.

Første påskedag om aftenen (16. april), skriver den nye menighets prest til «herr Vicarius» i Stockholm bl. a.: «Vårt kapell er i dag under stor tilstrømning blit åpnet. Hr. [konsertmester] Pratté hadde dertil innøvet et usedvanlig festlig *Te Deum* av Romberg. Alt gikk i den skjønneste orden, uten det minste spor av forstyrrelse. Jeg hadde fullstendig orkester⁵)..... For noen dager siden var jeg hos biskopen [C. Sørensen]. Han vilde gjerne ha vært til stede ved kapellets innvielse og åpning, hvis det ikke nettopp hadde vært på påskedag, da han måtte være i sin egen kirke..... Til i dag tok han to adgangskort, for sin sønn og sin datter som også har medvirket [i koret]..... Intet blad i landet har erklært seg mot oss..... Riksarkivar Wergeland er min beste venn; vi treffes meget ofte. I dag var jeg til middag hos ham.....»⁶)

Dikteren Henrik Wergeland.

Vennskapet Montz—Wergeland var ikke ensidig, det viser oss tydelig den sistes privat-korrespondanse i disse hans siste leveår. Samme år ser vi dem sammen gjøre en tur til Eidsvoll, der Wergelands far er sokneprest. Det er likeledes takket være Henrik Wergelands korrespondanse i *Lillehammer Tilskuer* at vi overhodet vet noe om at pastor Montz søndagen etter Olsok, 30. juli 1843, innviet den nyopprettede menighet «til Sankt Olaf, Norges Skytshelgen», og noen dager seinere bringer dikteren til og med selve innvielsens ordlyd hvormed pastor

Montz den dag hadde avsluttet sin preken.¹) Fra samme kilden erfarer vi at pastor Montz lørdag den 30. mars 1844 i «det katholske Kapel» holdt en høytidelig sjelemesse i anledning kong Carl Johans død; pastoren holdt dessuten en gripende tale, og med hensyn til det musikalske ble det utført «en aldeles smuk Messe, komponeret af Hr. Reisinger og udført af endel af Theatrets kvindelige og mandlige Personale til Orchester». — Noen få dager seinere henvender Henrik Wergeland seg til vikarius Studach i Stockholm for å få opplysninger om omstendighetene ved Carl Johans død, og svaret kommer per omgående.²) — Da det nye kongeparet den 6. februar 1845 kom til Oslo, fulgte vikarius Studach med som dronning Josefines aumônier, og etter alt å dømme er det vikarius' første personlige kontakt med katolikkenes i Christiania. Allerede den 11. februar skriver Wergeland til sin far: «Dronningens Skriftefar Ridder etc. Studach har vært her — en overordentlig livlig og interessant Mand. Han er 49 Aar.» Det var ikke hoffkapellanens eneste besøk under sitt opphold i Christiania.

Hva menighetsprotokollene forteller.

At noen av de prester som før menighetens opprettelse av og til besøkte Norge, med pavelig fullmakt har meddelt de troende fermingens hellige sakrament, er en mulighet som vi vil la åpen, men hittil har vi i hvert fall ikke funnet noen som helst antydning til det. I så tilfelle blir den 24. mars 1845 enno mere minneverdig, for den dag ble seks katolikker fermet av den apostoliske vikarius Studach, noe som så skulde være første gang siden den protestantiske reformasjon. I følge oppbevarte regninger var kapellets utstyr i løpet av februar- og marsmånedene blitt utbedret og forøket, noe som etter all sannsynlighet må ha vært avsluttet før fermingshøytiden. — Året i forvegen hadde pastor Montz to ganger kunnet forrette barnedåp, men likeledes måtte han to ganger dra til gravlunden etter dødsfall i menigheten. I tiden februar—mai 1845, tiden vikarius Studach som dronningens aumônier oppholder seg i Christiania, oppføres det i menighetsprotokollen hverken dåp eller begravelse, men den 13. mai vier den apostoliske vikarius frk. Emma Méliis, hvis underskrift også finnes på søknaden til kongen, til Alexander Maligorski, med etterfølgende brudemesse. Mens fødsler og dødsfall i årene som følger, avveksler hinannen, — dødeligheten blant småbarn er stor, — får pastor Montz personlig kun én gang anledning til å foreta en brudevielse, nemlig for Wilhelm Metz og Dorothea Hansen den 15. februar 1848. — Med hensyn til det religiøse liv i pastor Montz' menighet er opplysningene vi hittil har funnet, dessverre få; i sitt omtalte brev av første påskedag 1843 skriver pastor Montz rosende om

⁴) Jvf. Kirkedepartementets Journaler, 1843, nr. 385, 493, 539 (Riksarkivet, Oslo).

⁵) Jvf. annetsteds i dette nummer det *Morgenbladet* og *Den Constitutionelle* skrev i den anledning.

⁶) Brevets tyske original finnes i Vikariatets Arkiv i Stockholm; pater Vanneufville O. P., har vennligst villet avskrive det for oss.

¹) Se for alle her siterte tekster: Henrik Wergeland: *Samlede Skrifter* (utgave Jæger—Seip), VI, 2, Register s. v. Montz.

²) D. d. 15. april 1844; finnes i Universitetsbiblioteket, Oslo (Ms. 584 fol. G. 42).

damene innenfor menigheten, kun en enkel unntagelse behøver han å gjøre; noen av dem mottok sin påskeskommunion allerede palmesøndag. I det store og hele gikk det derimot langsomt med oppfyllelsen av påskeplikten, skriver pastore videre, men han tilføyer også at det ikke så meget skyldtes uvilje som mangelfull tro; her skimter vi et stort og vanskelig arbeidsfelt for pastor Montz, for den i årevis nesten fullstendige mangel på både gudstjeneste og religiøs undervisning var ikke gått ubemerket forbi for Christianias katolikker. —

«... indtil Videre ...»

Den kongelige resolusjon av 6. mars 1843 tillot «de i Christiania værende Bekjendere af den romersk catholske Religion indtil Videre at danne en særskilt Menighed med egen Præst ...» Tilføyelsen «indtil Videre» må vel legges merke til, siden den skyldes den uttrykkelige henstilling fra både Christianias biskop Sørensen og det teologiske fakultet ved universitetet. Dissenterloven av 16. juli 1845 § 1 bestemte derimot at «... Saadanne, som bekjende sig til den kristelige Religion, uden at være Medlem af Statskirken, have fri offentlig Religionsøvelse inden Lovs og Ærbarheds Grænser, og kunne danne Menigheder under Ledelse af egne Præster eller Forstandere»; dermed var menigheten for framtiden trygget ved lov, og klausulen «indtil Videre» automatisk falt bort.

Kirke og skole.

Noen måneder etter Dissenterlovens innførelse skriver en av Christianias katolikker: «Det som no lå vår fortrinlige pastor Montz på hjertet, var å grunne en katolsk skole. Han gikk ut fra den forutsetning at menigheten kun vilde ha liten interesse for skolen så lenge den ikke selv måtte bære dens byrder, og derfor foreslo han at enhver katolikk hver måned skulde betale tolv skilling til dette formål. På den måten ble vår lille skole åpnet, og den teller no allerede ti barn. Når en unntar lesning, skrivning og regning for de små, og sangen, har pastoren selv påtatt seg resten av undervisningsplanen. Skolen begynner hver dag med den hellige messe; seinere vil barna ledsage den med sine salmer.»¹⁾ Vi står her altså ved den katolske skolegjernings gjenopptagelse i Norge, og atter må vi nevne pastor Montz som den vidsynte foregangsman, som dessuten ikke vek til bake for selv å ta på seg største delen av arbeidets byrde.

Det at året etter den første katolske katekismus utkom på norsk, kunne likeledes tydes som et tegn på den større stabilitet menigheten hadde fått ved Dissenterloven av 1845. Denne «Religionsundervisning for den katolske Ungdom efter Canisii Katechismus» på 190 sider ble utgitt av pastor Montz som dermed også åpner rekken av alt som kan regnes under norsk katolsk litteratur etter reformasjonen, litteratur tatt i ordes videste betydning.²⁾

Framtidsplaner i 1845.

Etter at den nye lov hadde trygget menighetens framtid, ble bestrebelsene for dens videre utbygging også sterkere. Ved en eller annen anledning var vel allerede før ønsker og planer kommet fram som tok sikte på en virkelig kirke i stedet for kapellet i Dzwonkowskis gård. Allerede så tidlig som de siste måneder av 1845 ser vi pastor Montz i oppdrag fra vikarius Studach oppta forhandlinger om gården nr. 17 i Øvre Slottsgate og tomten nr. 19, bestemt som vikarius Studach skriver³⁾, til å bygge en kirke på for menigheten i Christiania. Eiendommene ble i virkeligheten kjøpt og overtatt ved skjote av 27. mai 1846; det er pastor Montz som foretar kjøpet, og som blir nevnt i dokumentene, men av nevnte brev fra vikarius Studach framgår tydelig hvilken stor andel siste hadde i saken: det var vikarius Studach som betalte kjøpesummen 4210 spesiedaler, fraregnet forskjellige obligasjoner som sto på eiendommene, men som også etter hvert ble utløst. Hvorfor kirken seinere ikke ble reist på disse eiendommer, er en sak som hører heime i selve kirkebygningens historie, og er for øyeblikket av mindre betydning: så tidlig som 1846 gikk vikarius Studach med helt bestemte planer til et virkelig kirkebygg i Christiania. —

Avskjed og interregnum.

I en korrespondanse av november 1847 finner vi for første gang nevnt at pastor Montz tenker på å forlate Christiania og den menighet som var blitt ham meget kjær. At i mellomtiden roligere kirkelige forhold igjen var inntrådt i erkestiftet Köln, torde ha vært medvirkende årsak. Hvorom allting er, den 28. april 1848 skriver pastor Montz sitt avskjedsbrev til menighetens syndikat, hvor han gir uttrykk for sin hjertelige takk for den kjærlighet de alltid viste ham, og samtidig forsikrer dem at, selv om intet gjensyn mer skulde følge, han alltid og med kjærlighet vilde minnes dem i sine bønner. Kort etter forlot han, den første «Præst ved den catholske Menighed i Christiania», både byen og landet som han aldri så igjen.⁴⁾ Vi ser apostolisk vikarius Studach i Christiania i slutten av mai måned, bl. a. for to ganger å forrette barnedåp, men deretter er menigheten uten prest til den 22. mai 1849, dagen de østerrikske redemptoristpatrene kommer til byen.

I årene 1843—45 forærte pastor Montz sin venn Henrik Wergeland et termometer; dikteren skrev noen linjer på det som et minne for seg, og for oss:

«Af Montz mig givet,
en Ven for hvem i Doden og i Livet
mit Livsens Thermometer høit skal staa
og aldri ned til Frysepunktet naa.»

²⁾ Her tar vi altså ikke med i betraktning Laurentius Norvegus' (Klosterlasses): *Confessio Christiania*, som utkom på latin i 1604, og i dansk oversettelse i 1605 (Brunsberg).

³⁾ Brev d. d. 14. febr. 1848 til menighetens syndikat.

⁴⁾ Pastor Montz reiste først til sin onkel, dekan Keller, men ble snart utnevnt til kapellan ved St. Michaelskirken i Aachen; et år seinere ble han sokneprest i Prüm i nærheten av Trier og han døde i 1868 som sokneprest i Lay pr. Koblenz. (Jvf. J. C. Lichtlé, l. c.)

¹⁾ I *Der Katholik* 1845, Missionsbeilage Nr. 48, side 190 f.

Ragnhild Foss:

Til hundradårs-festen for att-reisingi av den katolske kyrkja i Noreg.

Alt kjøt er gras, all venleik som det eig
er liksom blomane på marki;
dei visnar burt,
og graset det vert turrt,
når Herrens ande blæs.
Men Herrens ord stend fast i tid og æva,
hans arm er sterk,
og han hev løni med som han vil gjeva.

Løft augo upp og sjå det land han gav,
det låg i blåis under snøen langt mot nord.
Men breiden skura landet, seig i hav,
og under isen låg den gode jord.
So fagert steig det or Guds skapar-hand,
det land der folket vårt fekk bu og byggje,
og mang'ein dag me elska dette land,
den heimen Gud oss gav til livd og hyggje.

Gud såg hans verk var godt og sende ljuset sitt,
på Noregs fjell han sine vardar tende,
det låg i ljuset hans so reint og symre-kvitt,
med' varde-elden skein til landsens ende.

Sankt Olav hørde ropet: Brøyt vegen for din Gud,
og ryd i øyde-marki konge-vegen,
so folket ditt fær sjå han i herlegdomens skrud
og helsa drotten sin i hugen fegen.

Han rудde konge-vegen alt fram til Stiklestad,
då bygdest Kristi Kyrkja her for alle;
då hørde pilgrims-flokkar frå Fegins-brekka Glad,
som vilde oss so vent til kyrkje kalle.

Og folket lydde malmen frå støpul og frå tårn.
Gud tok oss upp og bar oss alle dagar;
han sjølv vart vår Frelsar, me vart hans trugne born,
då blomde landet vent som Herrens hagar.

Herre, kvi måtte du frå oss gå,
var det for synden' våre?
Gløymde me deg i vår lyst og trå,
harma me deg so såre?

Skode frå himmelen ned og sjå,
vilt hev me alle fare.
Du er vår far, lat oss miskunn nå,
gjer ikkje hjarto harde.

Langt hev me gjenge i torne-mo
og vassa i søkkje-myri,
veglaust me vildra forutan ro
og seig under synde-byrdi.

Pilegrims-kyrkja i hugen skein,
men vegen me fann 'kje lenger.
Herre, då lækte du våre mein
og gav oss som ørni venger.

Atter hev vardan' i hundrad år
for folket vårt fagert brunne,
atter stig sevja den lange vår,
og renningen ny hev runne.

Herre vår Gud, lat det ljuset du gav
i vårdagen fløyma,
lat ikkje frost-natti snøyde oss av
og breiden oss gøyma.
Du er vår far, å lat det få skje,
at ljuset fær stiga,
at ikkje blomen må turka på tre
og visnande siga.

Herre, me trur at ditt ord stend ved lag
i tid og i æva,
trur at din arm vil oss retta ein dag
den løn du vil gjeva,
trur at du atter med vekkjande eld
vil senda din Ande,
Krist-kyrkja reisa med altar og tjeld
som fyrr ho hev stande.
Bøyg då ditt øyra idag til vår bøn,
du himmelske Fader:
samlast til eitt — lat det vere vår løn,
fyrr ljuset ditt glader.

Du som hev kveikt oss med Andens eld,
måtte du hugnad finne
i denne lovsong som frå våre fjell
stig mot den høgaste tinde.
Dei som i dåpen du lyfte på arm,
som du med barnenamn nemnde,
dei som, du møtte i kjærleik varm,
burtkomen son som du femnde,
federne som i himlen seg gled
og som med oss vil deg love,
alle, ja alle sin lovsong kved
takkande deg for all gæve.

Trekk av Kirkens sosiale arbeid i hundre år.

Av S.

Fra kristendommens eldste tider hører vi at menighetene straks gikk i gang med å organisere menighetspleie — sosialt arbeid. Allerede i apostlenes dager ble der dannet diakonier som skulde varetta de fattiges tarv. Gudfryktige enker ble utvalgt til å ta seg av den kvinnelige del av menigheten. Det var med andre ord Vår Frelsers befaling om å elske hverandre og bære hverandres byrder, som på denne måte ble ført ut i livet og satt i system. Og etter hvert som det lille samfunn utformet seg til å bli den kristne Kirke med stadig nye menigheter, så krisendommen til slutt spredtes over hele verden, vokste også Kirkens sosiale virksomhet. Den fant stadig bedre og mere effektive midler til å avhjelpe og forebygge den menneskelige nød i dens mange spesielle former. Og vi kan vel si, at det karitative arbeid som utføres blant de troende, er en målestokk for Kirkens åndelige vitalitet.

Opprinnelig er alt kristelig arbeid som bæres av neste-kjærlighetens ånd, utgått fra Kirken. Men etter hvert som kirken i de protestantiske land ble «statskirke», overtok også staten mere og mere det sosiale arbeid og dette mistet noe av sitt religiøse preg.

Fremdeles vil dog alltid et hvert kirkesamfunn ha sosialt arbeid på sitt program. For enhver kristen like så vel som for et hvert kristensamfunn står enno det gamle ord ved makt: «Vis meg din tro av dine gjerninger.»

Med nærværende beretning vil vi forsøke å gi en oversikt over vår Kirkes innsats i den sosiale tjeneste i de forløpne hundre år siden den atter fikk feste i Norge.

Det vil da i første rekke bli søstrenes virksomhet det gjelder. På sett og vis kan man vel si, at for Kirkens styre utadtil er søsterkongregasjonene dens sosialdepartement. Gjennom deres systematisk ordnede organisasjoner finner det sosiale arbeid sin planmessige utforming — i skoler, barneheime, gamleheime, sykepleie, fattigpleie osv.

Det blir naturlig å begynne med hovedstaden, som er arnestedet for Kirkens gjenoppståen.

*

Oslo.

Da St. Olavs menighet var opprettet i 1843 var det ikke lenge før man gikk i gang med en liten menighets-skole. Denne ble ledet og underholdt av «Les Filles de Marie», Marias døtre. Men da lærekreftene var utilstrekkelige, måtte man for enkelte fags vedkommende få hjelp av protestantiske lærere.

Etter noen års forløp måtte «Les Filles de Marie» oppgi sin virksomhet og en norsk katolsk dame, frk. Studmann overtok undervisningen en tid.

Da den norskfødte barnabitter J. D. Stub ble sokne-

prest i St. Olavs menighet, innså han straks at der trengtes en søsterkongregasjon til å ta seg av barna. I Danmark var han blitt kjent med St. Josephs-søstrenes kongregasjon fra Chambéry, og etter ansøking til moderhuset ble han tilstått fire søstre. To kom fra København og to fra Stockholm. Det var den 4. august 1865 de holdt sitt inntog i Christiania uten større ovasjoner. Det var str. Marie des Anges Bellemin, priorinnen for den lille kommunitet, str. Marie Joseph Revelli og str. St. Jean Boissat, som skulde ta seg av skolen, og str. Génèreuse Charvin, som skulde forestå husholdningen.

Deres første bolig ble i et beskjedent hus i Teatergt. 4. Her fikk de en leilighet på fire værelser og et lite kott av et kjøkken. Tre av værelsene måtte de avstå til skolen. Til sin egen disposisjon fikk de ett værelse, som måtte tjene til soveværelse, oratorium, refektorium og kommunitetsværelse. Det var vel et av de minste klostre i verden.

For øvrig var både første og annen etasje opptatt av andre leieboere. Men hvor enkle og fattige enn disse omgivelser var, følte sikkert savnet av et kapell — om aldri så lite — med Frelseren i tabernaklet som det største savn.

Den 16. august s. å. åpnet søstrene sin skole med 12 elever. Foruten skolearbeidet måtte de også overta vask og vedlikehold av kirkelin av paramenter, besøke og pleie menighetens syke og fattige m. v., så det er ikke tvil om at det var oppgaver nok for dem.

Men snart meldte det seg en større vanskelighet: Hva skulde de leve av. Menigheten var fattig. Det falt pastor Stub som hadde lovet søstrene fri bolig og hver av lærerinnene 600 frc. årlig, vanskelig å skaffe dette til veie. De måtte da på egen hånd se seg om etter eksistensmidler, og naturlig gikk tanken til heimlandet. Ved innflytelsesrike venner oppnådde de å få en årlig statsstøtte fra Frankrike på 600 frc. som siden ble forhøyet til 1000. Siden fikk de også ved generalforstanderinnen, moder Marie Félicités formidling, en bevilgning på 2000 frc. fra «Foreningen til Troens utbredelse».

Så er da en liten stikling av den ærverdige St. Josephs kongregasjons stamme omplantet på norsk jordbund, og man får si i karrig jordsmon. Men det har vist seg at stiklingen var levedyktig. Den har trosset alle stormer, all motgang og er blitt et mektig tre, som løfter sin krone mot himmelen til Guds og Kirkens og sin egen ære, og som under sine grener gir ly for det som er spedt og hjelpeløst og trenger vern og omsorg.

Da kongregasjonen ved 75 års jubileet fikk en inngående omtale i pressen skal vi ikke i dag gjennomgå dens utvikling i enkeltheter. Men når vi ser hva der er utrettet på disse år, faller det naturlig å dvele litt ved de første modige nionerer og deres beskjedne begynnelse. Og man kommer uvilkårlig til å tenke, at sikkert har de

tatt de første famlende skritt under mottoet: «Så ta da mine hender og før meg fram —»

I dag skal vi bare glede oss over alle de prektige institusjoner som reist til samfunnets gavn, over St. Josephs Institut, som ble innviet i 1876 og no har et vakkert og i enhver henseende tidsmessig utstyrt internat for 40 barn. I den nye tilbygning, som ble tatt i bruk i 1929 holder St. Sunnivaskolen til med 230 elever. I den gamle trebygning, søstrenes bolig fra de hadde kjøpt huset og den store tomt i 1868, er det no barnehage for ca. 80 barn. Både skolen og barnehagen mottar så vel protestantiske som katolske barn.

Da St. Josephssøstrene også har sykepleie på sitt program, hadde de allerede fra begynnelsen drevet ambulerende sykepleie. Men først i 1883 kunde de gå i gang med hospitalsvirksomhet i et lite leiet to etasjers trehus, der hvor hospitalet no ligger. Sykehuset som kunde motta 12 pasienter, ble mottatt med stor velvilje, og en rekke av byens læger lovet det sin støtte og utlånte foreløbig de nødvendige kirurgiske instrumenter. Alt i des. samme år ble eiendommen med tilstøtende bygninger, Akersveien 9 og 13, innkjøpt av kongregasjonen. Ved 75 års jubileet var Vor Frue Hospital med sine seinere innkjøp av eiendommer og nybygg et førsteklases sykehus, et av våre beste og vakreste med 110 senger, 3 operasjonsstuer, stort laboratorium og røntgenavdeling, polyklinikk, undervisningssal for søstre, søsterheim med egen avdeling for aspiranter, for eldre og for syke søstre. Det kunde no bli et virkelig kloster med klausur. Også kapellet ble utvidet ved denne leilighet.

På Vor Frue Hospital er det kvinner som styrer og ordner. Ledelsen ligger i priorinnens hånd i samråd med provinsialpriorinnen.

I 1895 kjøpte søstrene en parsell av gården søndre Huseby ved Ullern. Her på katolsk historisk grunn, eiendommen har engang tilhørt Hovedøens kloster, ble der bygd en trevilla til rekonvalesentheim med plass til 15 pensjonærer og 6 søstre. Av forskjellige grunner, og især fordi plassmangelen på St. Josephs Institutt gjorde seg mere og mere gjeldende, måtte rekonvalesentheimen nedlegges til fordel for noviciatet. Der ble no bygd en ny fløy til huset, et vakkert trekapell, en gave fra en av aspirantsøstrene, og en liten prestebolig. Våren 1900 flyttet de unge novicer dit.

Søstrene fortsetter å utvide sin virksomhet. I 1935 ble Grefsen gård innkjøpt til nerveklinikk og annekskapell. Biskop Mangers hadde lenge ønsket å få et offentlig kapell på disse kanter. Ved dette tiltak ble cisterniersernes gamle odel vigslet til kloster, da også denne eiendom hadde tilhørt Hovedøens kloster. Klinikken ble innviet 30. okt. 1937. Et landsgavnlige foretagende av den største betydning har søstrene her gjort, i det det er et sterkt behov for den slags kursteder, og spesielt no i vår rastløse opprevne tid.

I 1887 ble St. Josephskongregasjonen egen norsk provins og ble løst fra ordenshuset i Stockholm, hvortil den ble knyttet da den ble utskilt fra den danske provins noen år før. Den første provinsialpriorinne ble mère Marie Joseph Revelli, en av pionærene. Fra høsten 1922 har mère Zoë innehatt denne stilling og ved sitt initiativ og sin ukuelige energi vært sjelen i alle de imponerende nybygg, utvidelser og andre foretagender, som har funnet

sted i de forløpne år. Den norske provens teller no ca. 260 søstre. Under moderhuset, St. Josephs Institutt i Oslo, sorterer ordenens hospitaler og andre institusjoner i Drammen, Porsgrunn, Fredrikstad, Halden og Kristiansand. Fra 1881 virket St. Josephssøstrene også i Trondheim i noen år.

Innenfor den her opptrukne ramme har søstrenes stille maurflittige liv pulsert i barneheim og hospital, i kjøkken, systue, hage, med språkundervisning, menighetsarbeid, i kirken, hvor de fra de kom til landet og til i dag har vært sakristaner, hatt tilsyn med rengjøringen og besørget vask av kirkelin og paramenter.

En liten historie som ble fortalt forleden dag, forekommer meg å være et symbolsk bilde på søstrenes liv og virksomhet — på alle søstres: Det var i gamle dager, i instituttets første tid. Søstre brukte da hver dag å spasere med barna i Slottsparken. De små vilde gjerne oppholde seg omkring svanedammene for å se på svanene. Etter hvert begynte de å plukke fjær og dun, som lå rundt om på plenen. Disse ble samlet i en pose, og stolte var barna da det til slutt var blitt så meget, at søster kunde lage en hodepute av det. Og er det ikke nettopp denne nitide nøysomhet, tålmodighet og vinnskipelighet i det små, som har dannet grunnlaget for det store verk? Selv med det begrensede spalterom kunde man ha lyst til å fortelle et lite eksempel til. En dame lå engang syk på Vår Frue. En dag hadde hun til en av søstre kommet til å uttale seg om at hun nok også satt inne med forskjellige ferdigheter, i hvert fall kunde hun lage tøfler av bast. Da hun var kommet litt til hektene igjen, kom søster en vakker dag med en mengde fine fletter av bast, nål og tråd og en lest og ba om damen vilde sy et par tøfler som modell for henne. De hadde så lenge ønsket å lære denne kunst. Basten var samlet gjennom mange år, omhyggelig ordnet fra hver eneste blomsterbukett som kom til pasientene. De vilde så gjerne ha noen reservetøfler til de som ikke hadde tatt med seg noen.

*

Etter hvert er det kommet flere ordenssamfunn. Først kom St. Elisabethsøstrene. De kom fra Neisse i Oberschlesien og begynte i Hammerfest i oktober 1880. Det var soknepresten Clemens Hagemann som tok initiativet til dette og som ved en kollektreise i Tyskland begynte å samle midler til et hospital her oppe i polareggen.

Til Oslo kom de fire første søstre 7. juli 1891 for å virke i St. Halvards menighet, som var blitt opprettet i 1890 med pastor Hagemann som den første sokneprest. Det var søster Chrysogena, Gutburga, Gordiana og Felisetas. Deres entré var likeså beskjeden som deres forgjengeres. De fikk seg anvist et eneste lite værelse til bolig i St. Halvards prestegård. Men de var heldigere stillet for så vidt som det allerede var et ordenssamfunn her, som alt sto støtt på egne bein. Disse mottok de nye søstre med stor elskverdighet og med råd og dåd i de første vanskelige begynnerår.

Heller ikke Elisabethsøstrene satte seg med hendene i fanget. De kom straks i virksomhet med den nyopprettede menighetsskole, med menighetsarbeid og privat sykepleie. De grå søstre ble snart meget populære her i Oslo og var meget etterspurt. I 1899 fikk søstre kjøpt naboeiendommen Urtegt. 31 og gikk straks i gang med

gygging av et stort 4 etasjers murhus. Dette skulde tjene til bolig for søstrene som var beskjeftiget i skolen og i sykepleien, samt som gamle- og pleieheim for damer. Det ble innviet 19. november 1902 av biskop Fallize og ble kalt St. Elisabeth-hjemmet. Søstrene i Norge og Danmark ble samtidig utskilt som egen ordensprovins med provinsialhus i Oslo. Den første provinsialpriorinne var moder Chrysogena.

I 1923 ble det også novisiat i St. Elisabeth-hjemmet. Kongregasjonen teller no over 100 søstre. Fremdeles går søstrene i privatpleie, og de tar aktiv del i menighetens ve og vel. Ingen som er stedt i nød og vanskelighet banker forgjeves på søstrenes dør, der er man alltid sikker på å finne den interesserte tilhører og det varme hjerte som slår for nestens nød og kummer. Og hvor ofte er de ikke kommet inn i stuen som et sendebud fra Vår Herre med gode gaver, med trøst og oppmuntring i en tung stund!

Alderdomsheimen nyter en høy anseelse. Det omfatter ikke bare katolikker, men er stillet til kommunens disposisjon også for andre som trenger en heim og forpleining. St. Elisabeth-søstrene tok initiativet til feriekolonien og drev den i 10—12 år, inntil den ble overtatt av St. Vincensforeningen.

Moder Cosmasia har i de siste 12—13 år vært den avholdte provinsialpriorinne og leder av søsterhjemmet. Hun håper no bare på å få realisert sin plan om å bygge et pensjonat for eldre damer på deres vakre tomt på Ekeberg

*

Våren 1929 kom det atter en en kvinnelig klosterorden til Norge, nemlig St. Dominikus-søstrene av St. Dominikus tredje orden, med moderhus i Chatillion ved Paris. Dominikanerne hadde innkjøpt en idyllisk eiendom i Gjørstadgaten 8, med et stort trehus og et par mindre, omgitt av en stor hage. Her åpnet de straks et pensjonat for unge piker, som skulde oppholde seg i hovedstaden i studieøyemed eller av andre grunner. De begynte med 10 pensjonærer. Men det varte ikke lenge før det var reist et stort nybygg på tomten — i tilknytning til den gamle hovedbygning — med fullt moderne utstyr. Med bibehold av de mindre hus kan der no mottas 40—50 unge piker. St. Katarinahjemmet, som hjemmet ble døpt, fikk straks et utmerket renommé. Der er stadig fullt hus og lang venteliste. Foruten å ha avhjulpet et stadig aktuelt savn, en betryggende heim for unge piker, har hjemmet også hatt en oppgave av kulturell verdi med sine selskapelige aftener, hvor også utenforstående deltar, med foredrag og konversasjon på fransk og andre språk.

*

Der kommer enno et søstersamfunn, nemlig St. Antonius-søstrene i 1924 — fra Asten i Holland. De overtok husholdningen i prestegården. Det var forutsetningen at de skulde utvide sin virksomhet i misjonens tjeneste, og de har for flere år siden opptatt en gjerning i Stabekk menighet. Den første priorinne var moder Brigida.

*

Av private tiltak i de katolske menigheter i Oslo må nevnes St. Vincensforeningen. Den ble opprettet av soknepresten ved St. Olavs kirke, pastor Stub, etter initiativ av pastor Schilling, som ble den første presi-

dent. Det var i 60-årene. Foreningen er stiftet i 1833 i Paris av 6 unge studenter, under ledelse av Fréderic Ozanam, for å motarbeide vantroens angrep på kristendommen. Den omfatter no 180 000 brødre over hele verden. St. Vincents Pauls-foreningen er strengt religiøst betonet. Alle møter begynner med bønn, deretter leses et stykke av Kristi etterfølgelse. Så drøfter man de nødlidende familier som skal besøkes og hjelpes. Foreningen er en gentlemansforening. Hjelpen skal ydes slik at man skåner mottakerens æresfølelse. Dens mål skal være å få den som skal hjelpes til å føle, at man som kristen selv er takknemlig over å få hjelp en medbror. Da pave Pius XI engang mottok en del St. Vincents-pilegrimer, kalte han dem «nestekjærlighetens riddere». Hos oss har foreningen like til våre dager utfoldet en meget aktiv virksomhet. Møtene holdes avvekslende på de to soknepresters kontorer så å si hver søndag. Spesielt har den innlagt seg fortjeneste av sitt arbeid for menighetenes feriekoloni, som den overtok etter St. Elisabeth-søstrene. For øvrig trer den støttende til hvor der trenges hjelp av enhver art. Til jul blir det foretatt en større utdeling.

*

Videre må nevnes St. Olavs Forbund med sine underavdelinger i de fleste menigheter. Det arbeider til støtte for Vikariatets kirkelige formål — og er for øvrig propagandamessig betonet — ved utgivelse av brosjyrer o. l.

*

St. Josephs-foreningen har på alle sine møter innsamling til menighetspleien.

Dameforeningen St. Elisabethkongregasjonens syforening, som har bestått i ca. 50 år har til oppgave å sy tøy til menighetens trengende. Den ledes av en av St. Josephssøstrene. Den første var søster Ursula, den nuværende er søster Agnes. Av foreningens veteraner som trofast har deltatt like opp til våre dager, kan nevnes fru Strait, fru Nordquist, fru Josefine Hansen og fru Sutter som i mange år har vært foreningens initiativrike støtter. St. Elisabethkongregasjonen har enn videre på sitt program etter evne å yte åndelig og materiell hjelp under sykdom og andre vanskelige forhold i menighetene.

St. Halvard menighet har også sin St. Elisabethkongregasjon med samme formål. Moder Cosmasia deltar alltid i disse møter. St. Birgittaforeningen er en paramentforening, men der blir også sydd til St. Halvards-lagets basar. Her deltar både moder og en av søstrene i møtene.

Mariakongregasjonen har også et sosialt formål, nemlig ved besøk hos medlemmer, som ved sykdom eller av andre grunner er forhindret fra å delta i møtene, å befeste fellesskapet mellom alle kongregasjonens medlemmer, både aktive og passive.

*

Etter forslag av avdøde sokneprest Günther i St. Halvards menighet, ble i 1923 «Katolsk verneforening for unge kvinner» stiftet. Det var en gren av den over hele verden kjente: Association Catholique Internationale des Oeuvres de Protection de la Jeune Fille. Som første formann valgtes fru Johanne Parmann, som representant for St. Josephs-søstrene søster Louise

Emma, pastor Günther ble foreningens åndelige veileder. Foreningens formål var å ta seg av og hjelpe unge piker som kom til byen for å søke arbeid, eller som skulde reise til utlandet. Der ble trykt et opplag av en reisevegleder med oppgaver over den internasjonale forenings hospitser og kontorer. Man fikk også straks innredet et værelse med et par senger til losji for tilreisende. Det var først i St. Halvards prestegård og siden i St. Josephs institutt. Under fru Parmanns dyktige ledelse, med assistanse av søster Louise Emma, utførte foreningen i mange år et meget godt arbeid. Da fru Parmann trakk seg tilbake i 1933 ble Sigrød Øde valgt til formann. Av plasshensyn kunde ikke søstrene lengre unnvære det benyttede værelse og man mistet derved et viktig hjelpemiddel i arbeidet.

I 1936 tilbød mere Marie des Anges et lite hus til disposisjon på Katarinahjemmets eiendom. Der ble da innredet et hospits med et par rom, hvor der i nødsfall kunde skaffes natteløst til 5—6 unge piker. Man fikk også kontor med daglig visittid. På styremøte i St. Katarinahjemmet 29. nov. 1936 under ledelse av mgr. Irgens, foreningens daværende åndelige veileder, ble der foretatt en del forandringer i vedtektene. Med den innskrenkede adgang til oppholdstillatelse i alle land ble det vesentlig å konsentrere seg om de unge som kom for å søke arbeid her i byen eller i andre byer, å hjelpe til med utdanning både pekuniært og ved gratis opphold i hjemmet og forskjellig annen hjelp. Dessuten ble det bestemt at man skulde oppta alminnelig menighetspleie. Mere Marie des Anges tiltrådte styret som representant for dominikanerinnene. Frøken Margrethe Falkanger som også var innvalgt i styret, ble formannens medhjelper i det daglige arbeid. Men denne utvidelse og de mange hjelpemidler som no, takket være dominikanerinnene, sto til foreningens rådighet, tok virksomheten et raskt oppsving, og man hadde den glede å se at den ble omfattet med alminnelig interesse. Etter at frk. Øde gikk av som formann i 1940 er arbeidet blitt fortsatt av frk. Margrethe Falkanger med assistanse av søster Marie Louise. Siste års regnskap og beretning viser et etter våre forhold imponerende resultat.

*

I 1927 utgikk det en oppfordring fra pave Pius XI til alle kvinner om å danne et verdensomspennende forbund for katolsk aksjon til fremme av sosialt arbeid og for Kirkens sak i det hele tatt. Der ble dannet landslag over hele verden med hovedsete i Utrecht i Holland under presidium av Madame Stenbergh-Engering, som sto i direkte forbindelse med Vatikanet.

I Norge ble «Norske katolske kvinners Forbund» stiftet i 1928 etter avdøde fru Anna Bachers forslag. Hun ble den første formann. Der ble også opprettet underavdelinger i de fleste katolske menigheter. Disse var alle tilsluttet hovedsetet i Oslo. Alle andre kvinnelige foreninger er også knyttet til N.K.K.F. Dette står således som representant for katolske kvinner utadtil. Forbundet var tilknyttet Norske Kvinners Nasjonalråd. Den nuværende formann er fru Anna Bonnevie. N.K.K.F. har i årenes løp ydet økonomisk støtte til forskjellige øyemed innen de respektive menigheter. Det har satt i gang sykurer, språkkurser og religiøse studiecirklar. Som hovedprogrampost står arbeidet for et ut-

dannelsesfondt til hjelp for ubemidlet ungdom. For 2—3 år siden begynte man årlig å utdele et par porsjoner av rentebeløpet. Forbundet har planer om en videre utbygging av sin sosiale virksomhet. Men under de nuværende forhold har alt måttet bero i påvente av bedre arbeidsmuligheter.

*

Det kunde være meget å fortelle om enkeltpersoners innsats i det sosiale arbeid. Men det vil være umulig ved denne leilighet å kunne gjøre et ferdig utvalg mellom de mange bærende krefter, som har gått inn for Kirkens sak med utrettelig offervilje, troskap og borgerånd i alle disse år. Et navn er det dog som ikke bør forbli under glemselens støv i disse dager. Det er forlenget avdøde fru assessor Maribo. Hun var de første søstres venn og veileder, ordnet med basarer og andre tilstelninger og kjempet for deres sak i enhver henseende. Men hennes største fortjeneste er hennes organisasjon av det private sosiale arbeid i menigheten. Hun dannet den første syforening, St. Sunnivaforeningen. Hun ordnet med hjelp for enslige damer av den dannede stand, både i og utenfor menigheten, ved å skaffe midler til å betale deres husleie, ved innkjøp av brensel og ved å ordne legater osv. Med varme tok hun seg av de unge pikers sak, spesielt hvor der kunde være fare for utglidning. Om en eller annen ønsket å komme vekk fra uheldige forhold, hjalp hun dem med reisepenger, f. eks. til Amerika. Det var jo ungdommens drømmeland i den tiden. Også for løslatte kvinnelige fanger gjorde hun meget. Flere av menighetens ledende damer deltok i hennes arbeid, fru høyesterettsassessor Bachke, fru adv. Ihlen, fru v. Hanno, fru Sanborg m. fl. Vi må i denne forbindelse minnes at fru Maribo levet i en tid da den sosiale samvittighet enno ikke var våknet slik som den er no, hvor der er institusjoner som tar seg av all menneskelig nød.

*

Vi har oppholdt oss lenge i hovedstaden og må no ile for å kunne rekke å avlegge en visitt i alle de andre byer.

Vi skal først besøke opplandsbyene og siden fare kysten rundt. Men aller først avlegger vi et lite besøk på

Stabekk.

I 1925 ble Jesu-Hjerte-menigheten opprettet. St. Franciskus-Xaver-søstrene fra Bergen gjorde et utmerket arbeid og ble i 1931 avløst av St. Antonius-søstrene. Menigheten kan glede seg ved et blomstrende foreningsliv med forskjellige religiøse og sosiale formål.

Hamar.

I den tradisjonsrike by Hamar fikk vår Kirke atter heimstavsrett i 1924. Året i forvegen var der innkjøpt en stor murvilla, som kunde gi plass for et større provisorisk kapell med prestebolig, en mindre søsterkommunitet og en liten klinikk. Eiendommen var omgitt av en stor hage. Kapellet ble innviet 29. mai 1924 av biskop Smit. Den første sokneprest ble mgr. Kjelstrup, som snart av den lille begynnelse med de derboende 2—3

familier skapte en blomstrende menighet, iberegnet de spredte katolikker over det store oppland med Lillehammer og Gjøvik. Omtrent samtidig kom Karl Borromeus-søstrene fra Maastricht i Holland, hvor moderhuset er. De første søstre var moder Fulgentia, søstrene Xavier, Adalberta og Engeline. De begynte med ambulerende sykepleie. Moder Fulgentia og en av søstrene byttet med nattvakt på Vangs komm. sykehus. De andre to, kjøkkensøster iberegnet, skiftet med privatpleie i byen. Snart kunde de dog gå i gang med å innrede sin lille klinikk, som også omfattet en liten fødeheim. De ble meget velvillig mottatt av byens læger, som straks opptok alle plasser. Søstrene begynte snart å omgås med byggeplaner og ved en ombygning med Vikariatet, ble de tilstått en tomt i umiddelbar tilknytning til den nuværende klinikk. Den nye bygning sto ferdig i 1931 og dannet sammen med den gamle klinikk et stolt byggverk. St. Torfinns klinikk er spesialklinikk for øyensykdommer, men også andre læger kan innlegge sine pasienter der. Den er meget velrenomert og søkt langt opp over dalene. Den viser seg allerede å være for liten.

I slutten av tyve-årene åpnet søstrene en katolsk folkeskole. Men etter 10 års forløp ble den imidlertid nedlagt, da elevantallet var for lite. Istedet har de opprettet en blomstrende barnehage, som for tiden teller 45 barn fra byen og omegn. Likeså mange står på venteliste. Alt arbeid med klinikk, husholdning, kirken, foreninger og menighetspleie utføres av priorinnen, moder Constantine og 9 søstre med litt ekstrapersonale.

Foreningslivet dyrkes med interesse på Hamar, eiddommelig er det at både Gutteforeningen og St. Agnesforeningen med 45 unge piker omfatter både katolske og protestantiske medlemmer. St. Sunnivalaget for gifte damer har sin syforening. Man får inntrykk av at der hersker et meget sympatisk og godt forhold mellom prest, menighet og søstrene på Hamar, noe av ånden fra den første kristentid.

*

Hønefoss.

På Hønefoss ble den nye St. Teresia kirke med prestebolig og St. Fransiskus-søstrenes hospital innviet den 17. november 1935 av biskop Mangers. Før Hønefoss, som hittil hadde savnet et sykehus, var dette en gledelig begivenhet. Men enno større var nok gleden hos de katolske familier over å få kirke og prest, og kunne få danne en menighet. Maristenes kongregasjon overtok den nye stasjon med pastor P. Bzdyl som første sokneprest. Sykehusets virksomhet hadde en rask framgang og søstrene vant snart, under den dyktige priorinne, moder Martina, befolkningens tillid og hengivenhet. Den nuværende priorinne er moder Augustine.

*

Drammen.

I Drammen, hvor St. Laurentius kirke ble grunnlagt i 1899, kom det omtrent samtidig under ledelse av moder Antonia fire St. Josephs-søstre. De begynte sin misjon på sedvanlig vis med privat sykepleie og med å vareta kirkens og menighetens tarv, ved siden opptok de også

språkundervisning. Men allerede i 1903 kunde de åpne et lite hospital i et leiet hus i nærheten av kirken. I 1906 ble der kjøpt et herskaps hus som støtte umiddelbart opp til prestegårdens hage, og året etter kunde søstrene innvie sitt nye St. Josephs hospital. Det er seinere utvidet ved et større nybygg og er no et helt tidsmessig og velinnredet sykehus, av stor betydning for byen som eneste privatklinikk. Søstrene betyr meget for den lille menighets samhold og trivsel. De har trolig deltatt i og opprettholdt foreningslivet og har undervist i den lille menighetsskole like fra begynnelsen til den midlertidig ble nedlagt i 1929. Deres omtanke for nestens ve og vel har også nådd utenfor menighetens område, idet der har vært opprettholdt en liten suppestasjon for arbeidsløse og heimløse menn. Nedskriveren av dette kan huske fra moder Lætτίας tid, hvordan hun gledet seg over å kunne mette sine gamle, sultne gutter, når de innfant seg ved to-tiden og av en elskverdig søster ble servert sine store suppeboller. Neppe er noen dronning blitt hilst med større honor enn hun, når de passerte henne i hallen. Det var som om de bar inskripsjonen: «Ta dine sko av» osv. Den nuværende priorinne er moder Laurentia. Også Drammen har sin «St. Elisabethforening» hvor menighetens dyktige damer medvirker.

*

Syilling.

St. Franciskus-søstrenes novisiat i Syilling med sitt lille hyggelige kloster og klosterkirke sorterer under Drammens sokneprest. Mangen en trett og nedbrutt troesfelle har i årenes løp funnet rekreasjon og fornyelse av sjels- og legemskrefter hos de elskverdige søstre, eller på gårdene omkring kirken i den naturskjønne Lierdal.

*

Tønsberg.

I Tønsberg hendte det at en av byens læger henvendte seg til biskop Smit med ønsket om opprettelsen av et hospital der. Direktør Gmeiner kjøpte for St. Elisabeth-søstrene eiendommen Gjersøhus, som ble ominnredet til et i enhver henseende tidsmessig hospital, med to operasjonsstuer og plass til 24 pasienter. Hospitalet med kapellet, som også skulde være til bruk for stedets katolikker, ble innviet 24. mars 1929 og ble oppkalt etter St. Olav. Dermed var misjonsstasjonen i Tønsberg opprettet. Som første prest ble ansatt franciskanerpateren Marinus Jorna. Stasjonen sorterte under Drammen, og ble først selvstendig menighet i 1941. Forstander for St. Olavs klinikk har hele tiden vært moder Alcantara. Søstrene sørger for prestens forpleining og varetar kirkens og menighetens forskjellige oppgaver. De er kjent og skattet for sin godgjørenhet mot byens fattige, hvorav mange daglig bespises der.

*

Porsgrunn.

Til Vor Frue menighet i Porsgrunn kom St. Josephs-søstrene i 1891. Året etter hadde de fått innredet et lite St. Josephs hospital i en leiet gård. I 1893 kjøpte de bankdirektør Høeghs gamle herregård og flyttet med

sitt hospital dit, hvor de holdt til i 20 år uten å foreta større forandringer. Lenge var det lille hospital enerådende i byen. Og da der ikke fantes en eneste privat-sykepleierske i byen eller omegnen, var søstrene også alene på dette felt. Da hospitalet ikke på langt nær kunde tilfredsstille behovet for plass, var det naturlig at de gikk med håp og ønsker om å komme til å utvide og modernisere. Endelig i 1913 kunde de gå til en større ombygging av det gamle hospital, som ble betydelig utvidet med operasjonsstue og helt moderne utstyr over alt. Både inendørs og utendørs hadde vidtrekkende forandringer funnet sted.

Som årene gikk ble stadig kravet til et hospitals hygieniske og tekniske utstyr strengere og plassmangelen gjorde seg stadig mere gjeldende. Så våget søstrene seg på et større nybygg, en praktfull tre etasjers bygning, som sammen med den gamle bebyggelse dannet et enestående vakkert arkitektonisk ensemble. Enn mere framhevdtes dette ved den solide gråsteinsmur som omgir eiendommen og får anlegget til å minne om en ridderborg fra middelalderen. Det nye hospital ble innviet i 1931. Skolen, som hele tiden har vært ledet av søstrene, og har holdt til i et lite hus på eiendommen kalt «Låven», fikk nye og tidsmessige lokaler i det nybygde foreningslokale. Også kapellet ble utvidet og forskjønnnet og utstyrt med nytt inventar i 1933. Som priorinne under den store byggeperiode fungerte moder Regina. Den nuværende er moder Céline.

For menighetslivet i den vidstrakte menighet, som omspenner hele Telemark og like til Kragerø, har søstrene vært til verdifull hjelp på mange måter. Av privat virksomhet i menigheten kan nevnes St. Elisabethforeningen, som syr tøy til utdeling blant skolebarna.

Fredrikstad.

I Fredrikstad, St. Birgittas menighet, har St. Josephs-søstrene virket siden 1887. Deres virksomhet begynte som på de fleste steder med fire søstre, med str. St. Jean som forstander. Der var alt i gang en liten menighets-skole, som ble overtatt av søstrene. De begynte straks med ambulanssykepleie. Men kunde allerede samme år åpne et lite hospital på fire senger. Ikke lenge etter fikk de sikret seg en eiendom som stødte like opptil kirken, med to eldre trehus. Disse ble straks ominnredet og modernisert. Men søkningen ble etter hvert større og større og krevet utvidelse av hospitalet. I 1924 ble der oppført et monumentalt byggverk, en 3 etasjers murbygning, som ga plass for et i enhver henseende tidsmessig sykehus med søsterrom og alle nødvendige arbeidsrom og kapell. Det var under den dyktige moder Scholastiques ledelse disse utvidelser fant sted. Den nuværende priorinne er moder Augustine.

Foruten søstrenes innsats i menighetsarbeidet, foregår der også et meget interessert privat karitativt arbeid. Spesielt må nevnes St. Birgittaforeningen, som har et våkent øye for menighetens tarv. Som en av postene på sitt program har den skolebarnas tannpleie, som den har bekostet inntil kommunen selv overtok den. I 1930 fikk foreningen i stand skolekjøkkenundervisning for menighetens småpiker, hvilket var av stor betydning,

da der fra myndighetenes side føres skarp kontroll med at de private skoler holder mål på dette område. Alle andre sosiale tiltak kan sammenfattes under begrepet: Pengebidrag. Hver sommer er det blitt sendt to eller tre av skolebarna til feriekolonien i Sylling. Hver jul har de trengende i menigheten fått en julekurv fullpakket med gode saker. Der har hvert år vært en større utlodning til inntekt for de som trenger hjelp. Enn videre er også ikke katolske formål av almen interesse blitt støttet. Der har vært innbudt foredragsholdere og på annen måte samlet penger til N.K.K.F.s utdannelsesfond. Alle foreninger yter støtte til soknepresten og til Kirkens spesielle formål.

Halden.

Også i Halden, St. Peters menighet, har St. Josephs-søstrene virket siden 1887. De begynte sin hospitalsvirksomhet med tre senger i en liten tregård, som ligger like ved kirken, under ledelse av moder Antonie. Seinere fikk de et større lokale i den nuværende prestegård, og kunde gå til en betraktelig utvidelse. Ved siden drev de privat sykepleie og var i mange år de eneste sykepleiersker i byen. De ble sterkt beslaglagt. Da i sin tid koleraen truet med å komme til landet, var det til St. Josephs-søstrene myndighetene henvendte seg om hjelp til å forebygge faren.

Etter mange års tålmodig venten kom endelig haldenser-søstrenes tur til å utvide deres hospital. Tomten var alt innkjøpt i 1927. Men først i 1939 kunde de innvie sitt nye, vakre St. Josephs hospital. Det har plass til 60 pasienter og der er alltid fullt belegg. Moder Xaveria har vært priorinne siden 1935. Menighetsskolen som ble opprettet i 1887, består fremdeles og har hele tiden vært drevet av søstrene.

Av tiltak fra menighetens side kan nevnes St. Birgittaforeningen, som syr tøy som blir utdelt til jul blant menighetens trengende familier. De har på alle sine møter en utlodning for å skaffe penger til materiell og til andre formål.

Arendal.

I Arendal, St. Franciskus Xaverius menighet, har søstre av den norske St. Franciskus Xaverius kongregasjon, som ble opprettet av biskop Fallize, virket siden menighetens grunnleggelse i 1911. Deres hospital ble vigslet samme dag som menighetens kapell. Både prest og søstre ble meget velvillig mottatt i Arendal. De siste fordi den rådende sykehusmangel ble avhjulpet. Det var under moder Paulas ledelse ominnredningen av den store herskapsbolig, som var blitt innkjøpt til hospital, ble foretatt. Med assistanse av byens læger og frk. Sigrid Boe lyktes det over forventning. St. Franciskus hospital med sine sollyse, luftige værelser tilfredsstillet de krav som settes til et tidsmessig sykehus. Av to andre bygninger på eiendommen grunn ble menighetens kapell og prestebolig innredet. Mgr. Kjelstrup ble den første sokneprest og virket som sådan i 10 år. Med menighetens raske vekst ble der om ikke lenge

opprettet en katolsk skole under søstrenes ledelse. Snart ble også den første kvinneforening stiftet under navnet St. Birgittaforeningen, som har innlagt seg stor fortjeneste av menighetslivet. Medlemmene har symøter, hvor der dels blir sydd paramenter, dels tøy til menighetens trengende. Den trer også støttende til hvor der er sykdom, nød eller andre vanskeligheter, samler penger til de kirkelige anliggender m. v.

I 1932 ble St. Franciskus hospital utvidet med et stort 4 etasjers nybygg i tilknytning til det gamle hospital, med fullt moderne utstyr over hele linjen. Det er no et førsteklases sykehus, som nyter stor anseelse og blir sterkt benyttet. Den nuværende priorinne er moder Julia.

*

Kristiansand.

I Kristiansand ble det også tilkalt søstre omtrent samtidig med menighetens grunnleggelse. Den 17. november 1891 kom det fire St. Josephs-søstre under St. Jeans ledelse. De hadde så vidt begynt sin gjerning med å opprette en skole og gå i privat sykepleie, da i 1892 halvparten av byen ble lagt i aske og dermed også menighetens innkjøpte eiendom. Søstrenes virksomhet ble no innstillet for en stund; inntil soknepresten, W. Hartmann på en kollektreise i utlandet hadde samlet penger til reisning av kapell og prestegård. Etter brannen hadde søstrene sikret seg to byggetomter som støtde umiddelbart opp til kapellet, og ganske snart våget de seg i gang med å bygge. Den 3. januar 1895 kunde de motta den første pasient. Men allerede fire år etter måtte de gå til utvidelse av hospitalet, da de ikke på langt nær kunde motta alle som søkte hjelp. Etter den foretatte utvidelse ved påbygging, ble det plass til 40 pasienter. Skjønt behovet enno ikke kunde dekkes, kunde hospitalet likevel utfylle et dypt følt savn innen byens lægestand, hvor spesielt den kirurgiske virksomhet hadde ligget nede på grunn av sykehusmangelen. Siden er det i årenes løp lagt mange steiner til hospitalsbygget. I 1931 kunde der mottas 120 pasienter, og enda er det foretatt en stor utvidelse i 1933, idet der da ble bygd en 2 etasjers bygning inn mot gården. Alt er no praktisk innrettet og tilfredsstillende alle betingelser for lægenes og søstrenes arbeid — med søsterheim og kapell under samme tak. I 25 år drev søstrene menighetens skole, men den måtte da nedlegges av mangel på elever. I en menighet av Kristiansands beskaffenhet, med de spredt boende katolikker, ble det rik anledning for søstrene til å yte menighetsarbeid både i byen og for de tilreisende menighetslemmer. Også utenfor menigheten har søstrenes sosiale virksomhet strukket seg, idet hospitalet i mange år har hatt sine faste middagsgjester av byens fattige. Av privat virksomhet kan nevnes St. Sunnivalaget, en dameforening som syr tøy til menighetspleien og som ellers arbeider i nestekjærlighetens tjeneste.

*

Stavanger.

I Stavanger ble St. Svituns menighet grunnlagt i 1898. St. Svituns kirke og det nyopprettede St. Franciskus hospital ble innviet 13. mars 1898. De første søstre ved

hospitalet var luksemburgiske franciskanersøstre. Den første sokneprest var pastor Stefan Grüner. I 1902 ble søstrene kalt heim og ble avløst av St. Franciskus-Xaverius-søstre, under ledelse av moder Stanislaus. Med hospitalets virksomhet gikk det stadig fremad og i sommeren 1938 så man seg nødt til å utvide ved å oppføre en fløy på 4 etasjer. Søstrene har alltid ytet et interessert arbeid i menigheten. Menighetens søndagsskole, som i flere år ble drevet av soknepresten, er no overtatt av en av søstrene. Skolen er besøkt av mange barn, de fleste er protestantiske.

Mariaforeningen omfatter både gifte og ugifte damer i menigheten. De arbeider for den basar som hvert år blir holdt til inntekt for menighetens anliggender. Den nuværende priorinne ved hospitalet er moder Hildgardis.

*

Haugesund.

Haugesunds menighet ble grunnlagt 25. mars 1926 ved innvielsen av det provisoriske kapell og det nye St. Franciskus hospital, som allerede sto ferdig. Misjonsstasjonen ble overtatt av Maristkongregasjonen med nuværende biskop J. Mangers som første sokneprest. Menigheten fikk St. Josephs navn. Innvielsen ble foretatt av mgr. Snoeys, pater Mangers og pastor Maesch. Der var allerede en liten menighet i Haugesund, og der utformet seg raskt et pulserende menighetsliv, som i første rekke konsentrerte seg om sokneprestens planer om et kirkebygg. Der ble dannet en familieforening, som omfatter alt av sosialt arbeid innen menigheten. Søstrene driver en godt besøkt barnehage både for protestantiske og katolske barn. Der holdes også en søndagsskole, som ledes av soknepresten.

Søstrenes hospitalsvirksomhet, som ble mottatt med stor velvilje i Haugesund har alltid nydt stor anseelse. Moder Sunniva foresto det grunnleggende arbeid og var hospitalets forstander det første år.

St. Josephs nye kirke sto ferdig og ble innviet av biskop Mangers den 3. november 1933.

*

Bergen.

Bergen, St. Pauls menighet. Den nest eldste menighet eter at Kirken atter igjen oppsto i Norge, er Bergen. Den tok sin begynnelse med nordmannen pastor Holfeldt-Houen som i desember 1857 kom dit. Han hadde vandret fra Oslo til fots over Filefjell. Neppe hadde han store resurser å begynne sin virksomhet med, men et ukuelig mot og tro på sin sak. Med et beskjedent kapell i et leid lokale opptok han sin sjelesorg blant de spredt-boende katolikker, fra Kristiansand og helt til Trondheim. Seinere fikk han hjelp av bergenser, pastor Stub, som i en årrekke hadde virket i barnabitternes ordenssamfunn i Italia. Etter nesten tyve års iherdig arbeid lyktes det disse to å skaffe midler til å reise St. Pauls kirke slik som den står no. Den ble innviet 30. juni 1876. Der var imidlertid bygd en prestegård og et provisorisk kapell. Pastor Stub ble no sokneprest.

St. Franciskus-søstrene som i noen år hadde

virket som ambulerende sykepleiersker, åpnet i 1898 et provisorisk hospital under påvente av at et større sykehusbygg skulde bli ferdig, som var påbegynt på kirkens grunnområde. Denne bygning på 4 etasjer ble innviet av biskop Fallize under navnet St. Franciskus hospital. Men det viste seg straks at plassen var utilstrekkelig, og der ble påbygd en fløy med operasjonsstue og flere sykerom, som ble tatt i bruk 27. februar 1902. Imidlertid var St. Franciskus-søstrene blitt heimkalt til sitt heimland Luksemburg. Da det ikke lyktes biskop Fallize å finne en ordning til å få beholde søstrene, og der heller ikke kunde skaffes søstre fra noen annen kongregasjon, fikk biskopen av kirkemyndighetene i Rom tillatelse til å opprette en egen biskoppelig søsterkongregasjon, St. Franciskus-Xaverius-søstrenes kongregasjon. Fem av St. Franciskus-søstrene ble tilbake for å danne grunnstammen til det nye samfunn, deriblant moder Bonaventura, som ble den første priorinne.

Da der foreligger en utmerket beretning om søstrenes virksomhet i Bergen, vil den bli inntatt in extenso. Men først skal vi få meddele de mottatte opplysninger om menighetens foreningsliv: Syforeningen har ytet bidrag til trengende, særlig barn, både i og utenfor menigheten. Den har stadig en kurv med sykemateriell, lakener osv. stående for sykdomstilfelle i heimene. Alle foreninger har i årenes løp bidratt til kirkens og skolens vedlikehold og videre utbygging.

Søstrenes omsorg for de syke i menigheten må framheves. Det er neppe død noen i menigheten uten at en søster har bistått ham i de siste timer. Hvor travelt det var på sykehuset, var det nesten alltid mulig å få en søster til å våke om natten hos alvorlige syke.

Et glimrende arbeid utførte de i begynnelsen, før sykehusene fikk slik oppsving ved den ambulante sykepleie. De få søstre var kjent og aktet over hele byen og ble gjerne tilkalt ved særlig vanskelige tilfelle.

*

St. Franciskus Xaverius-søstrenes virksomhet i Bergen.

Den norske søsterkongregasjon, som er stillet under den hellige Franciskus Xaverius's beskyttelse og bærer hans navn, har satt seg som oppgave: etter evne å bidra til å fremme Guds ære og sine medmenneskers timelige og evige vel.

Dette søker den å oppnå ved å utøve kristelig neste-kjærlighets- og barmhjertighetsgjerninger.

Kongregasjonen har for tiden omtrent 150 medlemmer. Derav arbeider omtrent 60 søstre fast i Bergen, hvor Moderhuset er. De øvrige medlemmer er fordelt på filialene i Haugesund, Stavanger, Arendal, Hønefoss, Sylling, Bussum, H.

Søstrenes arbeid i Bergen kan inndeles i 4 hovedgrupper: Pleie av syke, av gamle, undervisning i skolen, kirke- og menighetsarbeidet.

Hospitalet, «St. Franciskus Hospital», som samtidig er Moderhus, blir for tiden utelukkende brukt til spesialbehandling for øyensykdommer. Det tar i mot pasienter fra byen og omegn. Disse blir behandlet av to spesialister. Da hospitalet kun disponerer over 35—40 senger, er

plassmangelen stor p. g. a. den stadig søkning fra det vidstrakte Bergensdistrikt. Pasientene må derfor tegnes på en venteliste, og blir innlagt etter tur. En unntakelse gjøres dog for «øyeblikkelig hjelp» og uoppsettelige tilfeller.

Desuten er her i Bergen en filial, «St. Franciskus Klinikk», som brukes til spesialbehandling av øre-, nese-, halssykdommer. Den har ca. 40 til 50 sengeplasser, hvilket ikke på langt nær dekker de tre lægers behov. Med hensyn til innlegging av pasienter må derfor anvendes samme fremgangsmåte på Klinikken som på Hospitalet.

Søstrenes virksomhet i disse sykehus foregår stille, uten noen annen propaganda for vår hellige tro enn den — ved bønn og trofast pliktoppfylling, samt ved sitt eksempel — etter evne å være sine lidende medmennesker til hjelp og lindring.

Søstrene har ofte den store glede å oppleve at personer som næret store fordommer mot vår hellige Kirke, ved sin utskrivelse fra sykehuset i anerkjennende ord og ved gaver ytret sin takknemlighet og beundring, og forlot sykehuset med mildere dom over vår hellige religion.

Pasienter i siste 15 år: Menn ca. 15 000, kvinner ca. 15 000.

Hvilehjemmet

som hører inn under Moderhusets ledelse, har for tiden plass til 8 personer. Man søker her å gi dem en virkelig heim og en omsorgsfull og kjærlig pleie. I denne virksomhet, som i seg selv er krevende og forlanger megen tålmodighet, gledes søstrene ofte ved pensjonærenes barnlige og rørende takknemlighet.

Skolen.

St. Pauls skole er en menighetsskole. Den besøkes for tiden av 37 barn, alle fra katolske heim på 3 nær. Skolen arbeider etter samme plan som byens folkeskoler med inndeling i 7 klasser. — I skolen arbeider søstrene under sokneprestens ledelse.

Skolen disponerer over 4 klasseværelser, en sløyd- og en gymnastiksal, samt et lærerværelse. Den er utstyrt med gjennomgående gode anskuesmidler og apparater.

Skolens hovedoppgave er å utdanne sine elever til gode og dyktige borgere, men først og fremst til gode og helt trofaste katolikker.

St. Pauls skole har hatt den glede å se at mange av dens elever har levd og lever som gode borgere et ekte katolsk liv.

Menighetsarbeidet.

Søstrene forplikter seg til med glad offervillighet å stå prestene bi i kirken og menighetsarbeidet.

De bidrar etter evne til gudstjenestens verdige høytideligholdelse ved sang og spill, sørger for renhold og utsmykning av gudshuset, besørger paramentene og kirkevask.

Med hensyn til det mangesidige menighetsliv, yter søstrene all den hjelp de formår, både hva fattigpleie, sykepleie og arbeidet i foreningen angår.

Kongregasjonen overlater en søster som fast menighetssøster. Hun bærer omsorg for de syke, fattige og

for barna, og steller de heimer som er rammet av sykdom. Om nødvendig understøttes hun i arbeidet av en med-søster. Denne gjerning ytes uten vederlag, kun til Guds ære og menighetens åndelige og timelige beste.

I Mariaforeningen og Elisabethforeningen deltar søstrene to og to, og hjelper til så godt de kan med å fremme det gode og nyttige i foreningen.

Måtte Guds ære fremmes i alt: i pleien av de syke og gamle, ved undervisningen og ved menighetsarbeidet!

Molde.

St. Sunnivas menighet i Molde ble grunnlagt i 1923. Biskop Smit hadde innkjøpt et hus i byens sentrum, som ble innredet til bolig for prest og ordenssøstre med et provisorisk kapell i første etasje. Det ble innviet 25. juli 1923 av kardinal van Rossum, som den sommer var på besøk i Norge. Som første sokneprest ble ansatt pastor Breukel.

Etter henvendelse fra biskopen til St. Karl Borromeus-søstrenes kongregasjon i Holland, var fire søstre under ledelse av moder Fulgentia, allerede ankommet i juni. De kom straks i travel virksomhet med å innrede huset til bolig og få kapellet i stand til den festlige vigsling. Seinere gikk de i gang med å innrede et lite hospital i bygningens 2. etasje og flyttet selv opp på kvisten. Ved velvillig bistand fra lægenes og især fra overlægen ved Reknes sanatorium, ble det lille sykehus snart godt søkt, og søstrene vant alminnelig anerkjennelse både i byen og omegn. Søstrene som hele tiden hadde ønsket å få et større tidsmessig sykehus, kunde allerede i 1933 se sitt ønske oppfylt ved et prektig tre etasjes nybygg på en heldig beliggende tomt, som var innkjøpt til dette øyemed. Det ble innviet året etter av prefekt Witte og fikk navnet St. Carolus hospital. Sykehuset ga plass for 36 pasienter, hvorav halvparten i en egen avdeling for tuberkuløse. Det er omgitt av en stor hage, hvor der er to kurhaller for tuberkuløse pasienter. Hospitalet samarbeider med Reknes sanatorium. Det viste seg snart å være for lite. Allerede etter to års forløp, ble der foretatt en utvidelse. Samtidig bevilget Stortinget et årlig tilskudd til driften. Siden 1939 har moder Constance vært forstander for sykehuset.

*

Kristiansund.

St. Eysteins menighet som ble opprettet av Picpuspatrene, begynte sin virksomhet i 1932, ved at pater Witte åpnet et annekskapell i et leiet hus, hvor det også ble bolig for presten. Egen menighet ble først opprettet ved en festlighet som fant sted 12. september 1934. Samme år hadde Borromeussøstrene fått kjøpt en eiendom som de inredet til en liten klinikk under navnet «Stella Maris». De fikk også et lite kapell, som ble innviet 3. august av prefekt Witte. Moder Norberta ble forstander for den lille klinikk, og har ved sin dyktighet skapt den et godt renommé.

*

Trondheim.

I Trondheim ble de første misjonsforsøk gjort allerede i 1866 av belgieren, pastor E. Maesfranck. Men først i 1881 ble den første kirke, «Jesu Hjertekirke», reist. Og i 1902, den 23. februar foregikk den høytidelige innvielse av St. Olavs kirke ved biskop Fallize, som samtidig insatte pastor Riesterer som den første sokneprest. I Trondheim hadde St. Josephs-søstrene virket fra 1881.

Imidlertid hadde biskop Fallize tatt en bestemmelse om at St. Josephs-søstrene bare skulde virke i det sønnenfjelske og St. Elisabeth-søstrene i det nordenfjelske Norge. St. Josephs-søstrene ble da kalt tilbake til Oslo og de første Elisabethsøstre kom til Trondheim. De skulde virke ved skolen og med ambulant sykepleie. De fikk det tidligere presteseminar som no sto ledig, til bolig. Her innredet de ganske snart sitt første sykehus. Men huset ble trangt og upraktisk for søstrene, da det rommet både en kirke og prestebolig. I 1903 kjøpte kongregasjonen huset og fikk det helt til egen disposisjon. De begynte med en gang en påbygning som gjorde det til et helt moderne sykehus. I 1908 ble hele sykehuset ombygd og utvidet. I de følgende år skjedde der atter utvidelse til det i 1926 ble til det nuværende vakre hospital, som skal være et av landets beste og mest søkte. Ved den store jernbaneulykke på Rørosbanen i 1921 ytet St. Elisabeth-søstrene den første hjelp, — hospitalet lå like ved ulykkesstedet — og fikk anerkjennelse fra alle hold for sin uforferdede innsats.

Enno en søster-kongregasjon har virket i Trondheim, nemlig Vår Frue Søstre fra Amersfoort i Holland. De ble tilkalt av biskop Smit for å utløse St. Elisabeth-søstrene fra skolegjerningen, da deres sykepleievirksomhet stadig vokste. De ble foreløpig boende i prestegården, hvor de ga undervisning i språk, finere håndarbeider og tegning. Ved siden drev de en meget søkt husholdningsskole. Etter å ha lært språket overtok de også skolen. Da deres virksomhet stadig vokste, kjøpte de en eiendom i Elvegaten, hvor de innredet et kapell. Men til deres mange venners sorg, ble de i 1934 kalt tilbake til kongregasjonen i Holland.

Foruten sin store gjerning ved hospitalet har St. Elisabeth-søstrene tatt aktiv del i menighetslivet, og øvet en stor velgjørenhet både i og utenfor menigheten. Det kunde til sin tider være opp til 30 som daglig fant sin veg til kjøkkenet, hvor de fikk sin middagsmat.

Om pastor Riesterer kan berettes, at han stiftet biavlforeningen og var i mange år dens formann. Han holdt flere kurser i biavl i prestegården hage. Fra folkeskolen ble han anmodet om å gi skolebarn undervisning om bienes liv og om bistell, hvilket han etterkom og fikk skoledirektørens takkeskrivelse for dette. Han deltok i landbruksutstillinger og holdt foredrag der. I 1893 var han med å grunnlegge Trondheims huseierforening og ble innvalgt i det første styre.

Prestene og søstrene forsvarte i sin tid de katolske grunnsetninger angående abortus provokatus.

*

Da det også fra Nord-Norge foreligger en beretning vedlegges den i sin originaltekst.

Katoliker i Det Apostoliske Prefektur i Nord-Norge kan stundom ha en litt bitter fornemmelse av å være glempt av trosfeller i de to sydligere kirkedistrikter i landet. Dette kan vel for en del være vår egen skyld. Vi har ikke så stor journalistisk aktivitet, som vi muligens burde ha, men vi kan unnskyldde oss med at det er sjelden at noen spør etter oss. Derfor må vi no i jubileumsåret innbilde oss at interessen likevel er der, og vi nytter høvet til i all ubeskjedenhet å slå litt på vår lille tromme. Jo takk, vi lever da, etter omstendighetene lever vi ganske bra, fram for alt lever vi på troens optimisme og særlig har vi tilliden til Vår Herre som et evig lys i våre hjerter. Omkring oss har vi en mektig natur, en skjønnhetsverden uten like, for oss er midnattsolens eventyrglans og nordlysflammenes flagrende bånd over stjernehimlen realiteter som vitner om Skaperen. Og her i denne mektige verden står våre kirker til Hans ære!

Kirkens liv i århundredene før reformasjonen var grunnfestet her i Hålogaland. At gudshusene var rikt utstyrt har vi tallrike vitnesbyrd om i alt det skjønne inventar og de vakre helgenbilder som museene oppbevarer. Vår gamle katolske kirke betraktet ikke landsdelen som noe kolonimessig, den var nasjonal og dannet den indre sammenheng i det langstrakte rike. Det viste seg da skiftet kom. En voksende uselvstendighet i forhold til de sydlige centra var følgen. Fra det sekstende århundre raste meget sammen som den gamle kirke sikkert hadde kunnet berge. Når i år den katolske kirke på ny kan feire et hundreårsjubileum i landet, ser det ut som mere enn en tilfældighet at vi nordmenn samtidig kan feire hundreårsjubileum for den intense nasjonale renæssanse vi gjennomgikk og som førte til det nasjonale gjennombrudd. Dette faktum gir oss god grunn til ettertanke. Ved det nasjonale gjennombrudd ble mange bånd knyttet igjen med den største og rikeste tid i folkets historie. At ikke gjennombruddet ble sterkere for vår kirke skyldes vel helst den åndelige uro i den samme epoke, med dens særlig ugunstige omstendigheter for alt religiøst liv i verden.

*

Tromsø.

Tromsø menighet ble opprettet i 1859 og fikk sin nuværende kirkebygning allerede i 1861. I 1906 kom de første søstre for å overta skolegjerningen og menighetspleien. Til å begynne med hadde de store vanskeligheter. Det var krefter som i det skjulte og åpenlyst arbeidet mot dem. De fikk for eksempel ikke lov til å begynne med ambulant sykepleie. Derfor bestemte de seg til å åpne en klinikk. Denne begynte driften i 1907. Etter at søstrene hadde pleiet de første syke fikk folk mere tillid til dem. Huset ble snart for lite, og de kjøpte så en større eiendom i 1908, som ble benyttet som sykehus helt til 1924.

I årenes løp var søstrene blitt kjent både i byen og fylket for sin oppofrende nestekjærighet. Mange syke vilde bare bli innlagt på St. Elisabeth, som no ble alminnelig rost. Etter denne utvikling måtte søstrene ha et større og mere tidsmessig utstyrt sykehus. Dette sto da også ferdig til innflytning i desember 1924. St. Eli-

sabeth Hospital og dets oppofrende søstre inntar en høy og urokkelig plass i folkets bevissthet. God støtte har de i årenes løp hatt i gamle fylkeslæge Holmboe og den nuværende fylkeslæge Holmboe, samt overlæge Meyer.

Utenom sykepleien har søstrene utrettet store ting for de fattige og nødlidende i og utenfor menigheten. Uten forkleinelse for noen må en særlig framheve mater Gordianas fortjenester i den tid hun virket her (1912—1921 og 1933—1939). Og barmhjertighetens og nestekjærighetens tjeneste går videre, i dag som i går, et av de altfor upåaktede undere!

Da Den Apostoliske Stol den 29. november 1931 utnevnte mgr. Starke til overhyrde for det nyopprettede kirkedistrikt Nord-Norge, og han 19. juni samme år overtok sitt embete, begynte et nytt lovende avsnitt av nord-norsk katolsk utvikling. Den nuværende apostoliske prefekt, Wember, ble utnevnt 17. november 1939 og overtok embetet 27. mars 1940. I den vanskelige tid som siden kom, har prefekturet hatt den lykke i denne overhyrdes karakter og rike evner og erfaringer fra andre betydelige stillinger å ha en fast grunnvoll for det daglige og framtidige virke. Det bør også nevnes at prefekt Wember har en sterk interesse for vår gamle katolske tradisjon og historie. Deri har han støtte av sine prester, som er seg vel bevisst å fremme våre fedres gamle tro.

*

Hammerfest.

Hammerfest menighet ble opprettet i 1872. Allerede 13. oktober 1880 ankom 3 søstre med ds. «Håkon Jarl» til Hammerfest. Det var byens høyt fortjente sokneprest mgr. Hagemann som hadde vært i Neisse for å få Elisabethsøstre til Hammerfest. Generalforstanderinnen vilde gjerne hjelpe ham, men vilde ikke uten videre bestemme hvilke søstre som skulde reise til verdens nordligste by med det stormende ishavsklima. Da meldte tre søstre seg frivillig for å overta det karitative arbeid i det høye nord. Det var søstrene Klaudia, Serapia og Adelhårda. Disse modige og av den rette karitative ånd besjelede søstre reiste fra Neisse sammen med mgr. Hagemann 9. september 1880 og ankom etter en besværlig reise til Hammerfest 13. oktober 1880. Deres første besøk gjaldt frelseren i alterets sakrament. Sammen med prestene sang de Te Deum.

Søstrene fikk i Hammerfest til å begynne med to små værelser. De gikk med engang inn for å lære landets språk ved siden av det arbeid de allerede kunde utføre. Fattige som de overhodet kunde overkomme tok de seg av, og fattige barn ga de mat. De satte kirketøyet i stand og arbeidet i kirken. Da de hadde lært tilstrekkelig av språket begynte de med ambulant sykepleie, medisiner av mange slags hadde de brakt med seg fra heimlandet. Selv tanntrekning måtte de påta seg. Utviklingen gikk raskt. Allerede 18. august 1881 kunde de flytte inn i eget hus som mgr. Hagemann hadde kjøpt til dem. Det fikk navnet St. Vincens Hospital. Det var vanføre som først ble tatt under behandling der. Folk hadde snart fått stor tillid til søstrene og kom til dem med alle slags sår og sykdommer. For å kunne gi en mere effektiv hjelp opprettet søstrene en poliklinikk, hvor pasientene for det meste fikk gratis behandling. Søstrene gikk også

i husene for å bringe hjelp til de syke og om bord i skip. De var også søkt som massøser. Om det så var barn fra landet, som kom til byen for å gå på skole, fikk de bo og spise på St. Vincens Hospital. Nye søstre kom til i 1885, og mgr. Hagemann sørget for instrumenter etc. til et sykehus.

I 1935—1936 bygget søstrene sitt nye store og moderne sykehus under mater Lioberas kyndige oppsyn. Dette for landsdelen meget viktige anlegg er spesielt beregnet på tuberkuløse pasienter, men gir ved siden behandling med kortbølgeapparater mot reumatiske og nervøse tilfeller. Da søstrene feiret sitt 25 årsjubileum 15 .oktober 1905 og 50 årsjubileum i 1930 ga befolkningen sterke uttrykk for at søstrenes virke hadde funnet taknemlige hjerter i Hammerfest.

Menigheten i Hammerfest fikk sin første lærerinnesøster i 1890, da søster Abiata dette år kom for å virke i skolen. Selve menighetslivet er preget av en god og trofast ånd med den høyt aktede pater Büchelmeier og søstrene som midtpunkt. Det er grunn til å tro at disse kraftkilder også i framtiden vil virke fremmende for de evige sannheter. Det er noe særlig ved Hammerfest og dens katolske kirke der den ligger rett opp for dampskipsbryggen. I turisttiden når tusener av fremmede besøker byen er kirken en av severdighetene, noe heimlig for all verdens nasjonaliteter av katolsk tro, et rolig ster hvor de en fredelig stund gjenfinner sin frelser i alterets sakrament.

Mens vi er ved Hammerfest er

sakfører H. J. Ingebrigtsen

et navn som ikke bør glemmes ved misjonens jubileum. Prester og søstre som har arbeidet i Hammerfest, hadde alltid en god venn og juridisk rådgiver i sakfører Ingebrigtsen. Det skyldtes ham at St. Vincents' hospital fikk lagt inn elektrisk lys på kommunens bekostning. Ved salget av Altagård var hans juridiske hjelp av uvurderlig betydning for misjonen. I det gjestfrie hus hos ham og hans hustru, fru Martha Nissen Ingebrigtsen, nød de katolske prester, som nok ofte kjente trykket av ensomheten der oppe, vennskap og hjertelag i rikt mål. For alt hva Ingebrigtsen gjorde for misjonen og geistligheten, fikk han i 1911 *St. Silvesterordenens ridderkors* av Pave Pius X.—Sakfører Ingebrigtsen døde i Oslo i 1928. Hans minne bør holdes i ære av det katolske Norge.

*

Harstad.

I den livlige og utviklingsdyktige handels- og fiskeriby Harstad, ble det i 1893 opprettet menighet, og fra 1897 ble den opphøyet til eget sokn, hvortil også hørte Storfjord på Vestvågøy i Lofoten. Biskop Fallize henvendte seg i 1923 til Elisabethsøstrene for å sette i gang barmhjertighetsarbeid i Harstad. Allerede 4. august samme år kom det søstre til byen og begynte med ambulanssykepleie. De bodde til å begynne med i prestegården. De første år var vanskelige, men de vilde ikke gi opp, og litt etter litt vant de da også befolkningens tillid. For at den karitative innsats kunde bli best mulig, kjøpte

søstrene i 1927 et passende hus som ble innredet til hospital. Allerede 1933 måtte huset utvides. I 1937 ble det oppført et nybygg til tuberkuløse pasienter.

*

Når en betrakter Elisabethsøstrenes framgang her nord, deres på forholdsvis få år gjennomførte anlegg og utvikling av tidsmessige sykehus, ser en hvordan deres ukuelige trang til nestekjærlig arbeid har funnet fram til de områder i landet hvor behovet har vært, en kunde fristes til å si, mest skrikende. Hva disse modige kvinner, i og for seg ofte lite robuste mennesker, har utrettet av virkelig hårdt og stadig arbeid er uforståelig, hvis en ikke regner med den under slike forhold uunnværlige hjelp fra Ham som er kraftens kilde. Frivillig har de overgitt sitt ego og det alminnelige borgerlige livs gleder, som et offer for syke og ulykkelige medmennesker. Deres lønn må bli stor. Vi andre må etter fattig evne be for dem, ære og beskytte dem. *Glem ikke søstrene i Nord-Norge!*

*

Storfjord.

På Vestvågøy ytterst i Lofoten ligger gården Storfjord. Soknet med samme navn ble 13. juli 1940 utskilt fra Harstad sokn. Gården Storfjord er et betydelig gårdsbruk, som det er ønsket å utvikle til et mønsterbruk, noe som kan få en stor verdi for jordbruksutviklingen i disse strøk, hvor det nettopp er meget gode betingelser for et rikt bondeyrke. Menigheten har sitt kapell på gården og en løfterik utvikling er begynt.

Presteskabet i Det Apostoliske Prefektur Nord-Norge tilhører som bekjent kongregasjonen Den Hellige Familie. De omfattes av alle sine menigheters kjærlige ærbødighet, og under prefekt Wembers kloke ledelse avtvinger deres virksomhet almen respekt. Det er bare så ufattelig at åndelig treghet og gammel urettferdig fordom hindrer så mange fra å søke våre kirker for å høre forkynnelsen, selv om de ikke med det samme vilde forstå betydningen av altertjenesten med dens hellige messeoffer.

*

Av disse beretninger om kirkens sosiale arbeid vil det framgå, at det i første rekke blir søstrenes saga i Norge som fortelles. Man blir ydmyk ved å stilles over for denne skare av uegennyttige og offervillige arbeidere i Herrens vingård. Men står man uforstående og undrende over for disse mange mektige byggverk, de har formådd å reise i løpet av forholdsvis få år, og overfor alt det trofaste barmhjertighetsarbeid, da tred stille inn i klostrets kapell. Der vil man nesten alltid finne en bedende søster. Der er man ved arnestedet, hvor kraften hentes til å glemme selvet og bare stille seg til den lidende menneskehets tjeneste.

Men bak det hele står likevel presten. Fra ham er initiativet utgått til det meste av alt karitativt arbeid som settes i gang. Han står som leder eller deltaker i alle foreninger og er kongregasjonens vegleder. Han er det som må ta tiggerstaven og dra på kollektreise til andre land når det kniper. Og hva der ytes av åndelig og materiel hjelp på prestens kontor og ved besøk i heimene i onde dager, er enno en uskreven saga.

Men også vi legfolk har lov til å glede oss no' til hundreårs-jubileet, over, hva vi har fått være med å bære fram. I et hvert fall viser det seg at viljen alltid er til stede. Hvor liten enn menigheten er, blir der straks dannet en forening som arbeider for kirkens og menighetens sak.

Men sikkert vil det være tjenlig for oss alle, om vi nøye overveiet sokneprestens appell til sine soknebarn i innbydelsen til jubileumsfesten.

S.

Pastor H. van der Vlugt.

Til det apostoliske Vikariat er innløpt offisiell meddelelse om at pastor van der Vlugt 5. mars er avgått ved en stille og fredfylt død, hengiven i Herrens vilje. For alle som lærte å kjenne denne lyse og nidkjære prest, betyr dødsbudskapet en stor personlig sorg. Alle ble glad i ham, samtidig med at man måtte se opp til ham i ærbødighet og beundring. Som en protestantisk ung mann skriver til dette blads redaksjon: «Pastor van der Vlugt snakket ikke, han levde sin religion. Som det rike overskuddsmenneske han var, kom han til å øve en avgjørende innflytelse på mange — hans liv og hans død maner oss til mer helhjertet innsats for idealene.»

Høytidelig Requiemmesse blir holdt i St. Olavs kirke lørdag 17. april.

R. I. P.

*

Frøken Agnes Christoffersen.

St. Laurentius menighet i Drammen har lidt et følelig tap, idet et av dens mest trofaste medlemmer, frøken Agnes Christoffersen, avgikk ved døden på søndag Løtare.

Frøken Christoffersen ble opptatt i Kirken 21. januar 1902 av pastor Wüller og var således menighetens første konvertitt. Gjennom 41 år bevarte og forsvarte hun sin hl. tro med varm hengivenhet og troskap, var et ivrig medlem av St. Elisabethforeningen og i en årrekke foreningens sekretær.

Den avdøde ble stedt til hvile på Strømsø kirkegård, etter sørgegudstjenesten, forrettet av sokneprest Laudy, assistert av sokneprest Bzdyl og pater Leo van Eekeren.

R. I. P.

x.

*St. Olav ønsker en velsignet
påskefest!*

To avisartikler fra 100 år tilbake.

Den Constitutionelle
onsdag 19. april 1843.

«I Søndags, første Paaskedag, afholdtes første-gang Gudstjeneste for den nylig autoriserede catholske Menighed her i Staden. Det lille Capel i Bogh. Guldbergs Gaard i Storgaden var naturligtvis aldeles opfyldt af Tilhørere. Præsten Hr. Monz forrettede Messen og assisteredes derved af et Sangerchor. Han prækede derefter paa Tydsk og ved Gudstjenesten den 2de Paaskedag paa Fransk. Den catholske Menighed skal for Tiden i det Hele bestaa af henved 60 ersoner.» —

Morgenbladet
søndag 23. april 1843.

Det katholske Capel i Christiania.

«Første og anden Paaskedag holdtes der af Hr. Pastor Montz for første Gang Messe i det midlertidige, men smagfuldt indrettede, romersk-katholske Capel i Boghandler Guldbergs Gaard i Storgaden, begge Gange under Tilstrømning af flere Folk udenfor Menigheden end Lokalet kunde rumme. Men saamange tilstededes ogsaa beredvilligen Adgang, saa at flere af Katholikerne saaes at forrette sin Andagt med Knæbøininger o.s.v. midt inde mellem de Andre. Kun de tre første Bænke var forbeholdte de kvindelige Medlemmer af Menigheden. Begge Dage assisterede et Sanger-Chor af Hr. Concertmester Prattés Elever af begge Kjøen, der bag det smukke Alterforhæng udførte flere herlige katholske Kirkekompositioner, saasom Haslingers Paternoster, Rombergs Te Deum o.s.v. Den første Høitidsdag ledsagedes Choret tillige af brilliant Instrumentalmusik, ligeledes placeret bæk Forhænget i et tilstødende Værelse. Rolighed og Andagt herskede over den hele Forsamling, og Hr. Pastorens Prædikener, første Paaskedag en paa Tydsk, og anden Paaskedag en paa Fransk, vare ogsaa ganske egnede til at meddele et saadant Indtryk hos alle dem, der kunde følge med hans udførte Foredrag, medens Menighedens egen Andagt, det Høitidelige i Musikken og det Smagfulde i Kapellet og navnlig Alterets Indretning virkede det Samme hos den Flerhed af de protestantiske Tilstedeværende, for hvem Præstens sandt kristelige Tale maatte gaa tabt. Den handlede om at Evangeliets Endemaal er Kjærlighed, og var isandhed fra først til sist saa gjennemtrængt af dennes Aand, at det er at ønske Hr. Pastoren vilde besørge den oversat og udgivet paa vort Sprog. — Hr. Pastoren skal ellers for Eftertiden have besluttet at prædikke paa Norsk og at begynde dermed allerede næste Søndag. Nedskriveren, der hører den «herskende» irke til, ønsker ham herved af et broderligt Hjerte tillykke med hans udførte Daad, at have skaffet sine Troesbrødre den saalænge savnede religiøse Opbyggelse, Trøst og Veiledning.» —

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.